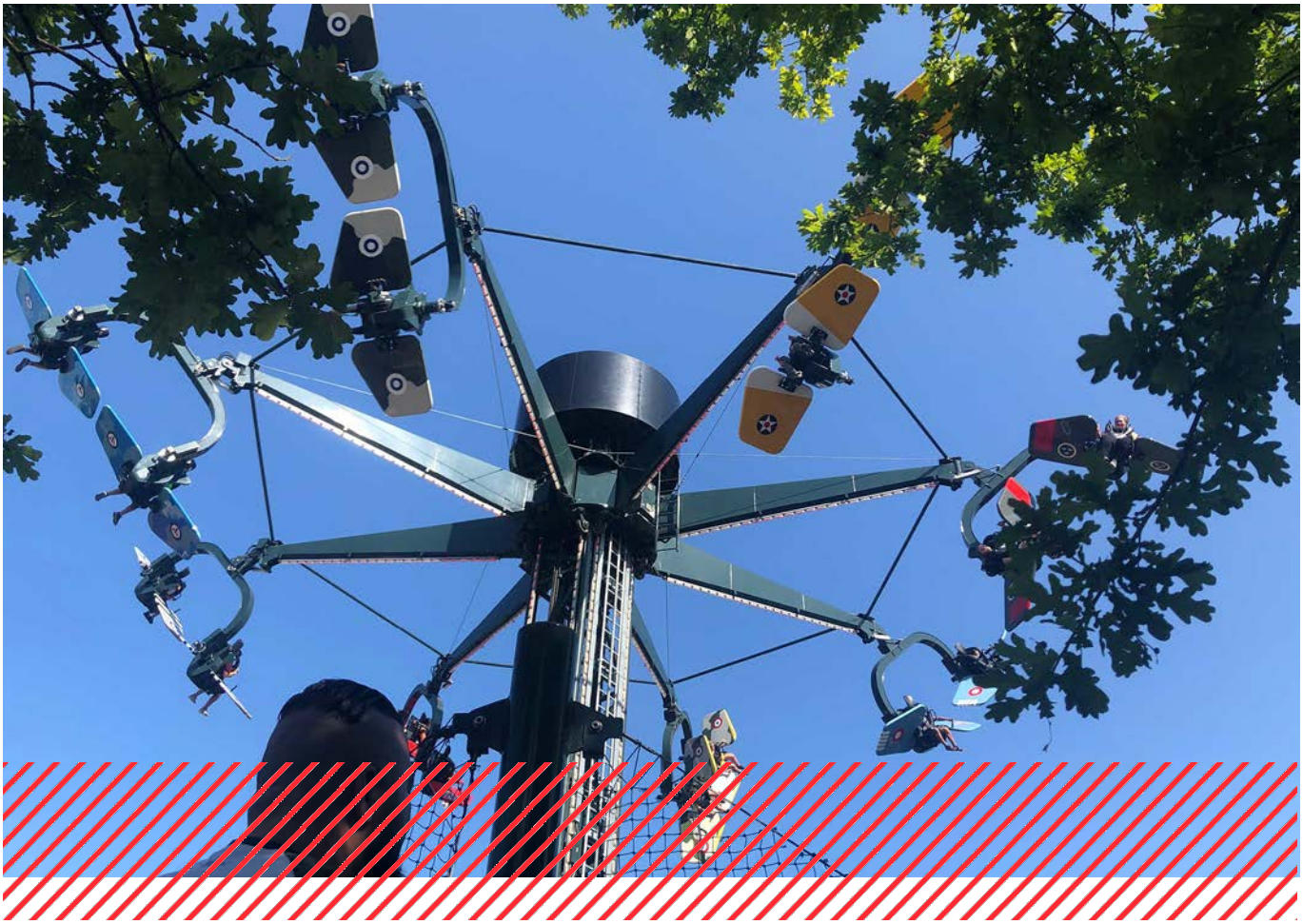
VIVE VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS- OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

Kalaallit Nunaanni meeqqanut inissitanut feriartarnerup sunniutaa

Misissueqqissaartoq, Karen Margrethe Dahl

Feeriarnerup Kalaallit Nunaanni meeqqanut inissitanut sunniutaa

© VIVE aamma allattut, 2021

e-ISBN: 978-87-7119-843-0
Saqqaani assilisaq: Nuka Fleischer, Mælkebøttecentret
Kalaallisut uannga nutserneqarpoq: Kelly Berthelsen
Projekt: 301398

VIVE – Atugarissaarnermut ilisimasat
Atugarissaarneq pillugu Danmarkimi Ilisimatusarfik Misissueqqissaartarfillu
Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K
www.vive.dk

VIVE-p saqqummersitai issuarneqarsinnaapput suminngaanneernersut erseqqissumik nalunaarlugu.

Siulequt

Kalaallimut meeqqamut ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi najugaqartumut feeriarneq qanoq sunniuteqartarpa? Apeqqut tamanna 2019-imi nunani killerni ilaqutariit nalinginnaasut amerlaqisut feeriarnerup ukiut tamaasa pisartutut isigineqalereersimaffiata nalaani apeqqutigineqarpoq. 2020-imi apriilimi nalunaarusiap allanneqarluni naammassineqarfiani Covid-19-imik tunillatseratarsinnaaneq pissutigalugu nunarsuarmiut ikittuinnaat nunartik qimallugu angalasinnaapput, Europamilu inuppassuit aneqqusaanngillat katersuuteqqusaanatillu kiisalu Kalaallit Nunaanni, Danmarkimi nunanilu allani sukisaarsaarfiit misigisassarsiorfiillu inuit katersuuffigisartagaat amerlanersaat aasap annersaani matoqqalersimallutik. Taamaalilluni feeriartarnerup pingaarutaa inunnut amerlanerujussuarnut allamik imaqalerpoq. Nalunaarusiakkut ugguuna feeriartarnerup angalasarnerullu inunnut nalinginnaasunut (aamma inuiassuarnut qanoq isumaqarnera akineqarsinnaanngilaq, meeqqalli ullorsiutiminni allagarisarsimasaat feerialu pillugu apersorneqarnerminni oqaluttuaat atuaqqikkaani qaammataaluinnaalluunniit matuma siornarnit allarujussuarmik isumaqalersimapput, taamanikkummi feeriarneq amerlanerit pissusissamisuuginnartutut isigigaluarpaat. Neriuppugut nalunaarusiamik atuartup atuakkani atussagaattaaq feeriap qanoq isumaqarneranik isumaliutiginninnissamut, tassa kalaaliaqqamut ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiittumut aningaasat sumilu najugaqarneq pillugu ulluinnarni aallarnissamut periarfissarissaanngitsumut tunngatillugu isumaliutigissagaat kiisalu nappaalanersuup aallaratarsinnaanitsinnik killiliinera eqqarsaatigalugu isumaliutigissagaat.

Misissuineq misissuisumit Karen Margrethe Dahl 2019-imi aasakkut ukiakkullu ingerlanneqarpoq. Misissuineq Nuummi Mælkebøttecenterimit suliakkiissutaavoq aningaasalersugaallunilu.

VIVE meeqqanut sulisunullu ullorsiutinik allannermikkut, apersuinermut peqataanermikkut akisassassanillu immersuinermikkut misissuinermut peqataasimnasunut qujassuteqarpoq.

Kræn Blume Jensen
VIVE Socialimi Ilisimatusarnermut misissueqqissaarnermullu pisortaq
2021

Imai

Eqikkaaneq 5

1 Aallarniut 12

1.1 Siunertaq 12

1.2 Feeriarnerup meeqqanut atugarliortunut sunniutaa pillugu siusinnerusukkut misissuisarnerit 12

1.3 Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit 15

1.4 Paasissutissat periaatsillu 15

1.5 Nalunaarusiap sinnerata imarisai 20

2 Mælkebøttecenteri 21

2.1 Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup siunertaa 21

2.2 Immikkoortortat pingasut 21

2.3 Meeqqat atugaat 22

2.4 Eqikkaaneq 25

3 Feeriap imarisaa 26

3.1 Feeriarnerup piareersarneqarnera 26

3.2 Danmarkimi feeriarneq meeqqat isaannit isigalugu 28

3.3 Kalaallit Nunaanni feeriarluni angalaneq 33

3.4 Eqikkaaneq 35

4 Feeriarnerup (ungasinnerusumi) perorsaanikkut sunniutaa 36

4.1 Silarsuaq tarpartarpoq, killigisat nikisinneqartarput, imminullu malugisoqartarpoq 36

4.2 Ataqatigiinnerit – ilumut ataannarunik - pilersinneqartarput allanngortinneqartarlutillu 38

4.3 Iliuuseqarsinnaalerneq 39

4.4 Feeriarnerup atuarnermut sunniutaa 40

4.5 Sulisut kajuminnerulersarput 41

4.6 Eqikkaaneq 41

Allaaserisat najoqqutarineqartut 43

Eqikkaaneq

Kalaaliaqqat ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinniittut najugaqatiminnik taamaaqatigisaminnik kiisalu sulisunik peqateqarlunik feeriartarnerat taakkununnga qanoq isumaqarnersoq nalunaarusiami matumani misissorneqarpoq. Pingaartumik feeriarnerup meeqqat kinaassutsimikkut inooqataanermikkullu ineriartornerinut sunniuteqarnera kiisalu feeriarnerup ulluinnarni perorsaanermut qanoq sunniuteqarnera sammineqarput. Nunanut allanut feeriarneq qitiutinneqarneruvoq, nalunaarusiamili Kalaallit Nunaanni avatangiisini ilisarisimaneqarnerusuni feeriarnerup qanoq isumaqarnera ilanngullugu eqqaaneqarpoq. Feeriarnerup iluaqutissartaqarnissaa siumoortumik ilimagineqareerpoq:

- Meeqqat akornanni kiisalu meeqqat sulisullu akornanni ataqatigiinnermik pilersitsisasoq kiisalu ataqatigiilernermik allanngutsaaliissasoq
- Meeqqat imminnut tatiginerannik naleqartinnerannillu nukittorsaassasoq
- Ungasinnerusumut eqqarsarsinnaalersitsissasoq massakkorpiarlu pisariaqartitanik tunulliussisinnaalersitsissasoq
- Silarsuarmut ilisimasaqarnerulersitsissasoq
- Inuunermik nalinginnaasumik misigisaqarnerulersitsissasoq kiisalu ikinngutigiinnik ataqatigiilersitsissasoq
- Atuarnermik pitsanngorsaassasoq

Feeriarnerup meeqqanut perorsaanermullu sunniuteqassusia naliliisarnikkut misissorneqarpoq, aammali kisitsisitigut paasissutissat atorneqarput. Taamalu nalunaarusiami tunngavigineqarput meeqqanik inuusuttuaqqanillu 5-20-inik ukiulinnik 12-inik apersuinerit, meeqqat 5-15-inik ukiullit 13-it feeriarnerminni ullorsiutaat kiisalu sulisunik tallimanik apersuinerit, taakkulu tamarmik Mælkebøttecenterip immikkoortortaani pingasuni najugaqanngikkunik sulisuupput. Tamatuma saniatigut nalunaarusiamni tunngavigineqarput meeqqat peqataasut Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni meeqqanut allanut sanilliullutik atugaannik ilisarnaataannillu misissuilluni apeqqutinut akissutit kiisalu tamatuma kingorna meeqqat Mælkebøttenimiittut taakkulu feeriareerlutik ineriartornerat pillugu misissuinermi apeqqutinut akissutit.

Mælkebøttecenteri

Ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi immikkoortortat peqataasut pingasut tamarmik meeqqanut sumiginnagaasimasunut ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi ilaqutariinnut assingusumik avatangiiseqarfiusumi najugaqarsinnaasunut sammisuupput, taavalu – Kalaallit Nunaanni meeqqanut inissitanut allanut sanilliullutik – annikinnerusumik katsorsarneqarnissaminnik pisariaqartitsisuullutik. Taakkunani immikkoortortat pingasut assigiinngilaartunik atuuffeqarput sullissaqarlutillu: Immikkoortortaq ataaseq qulaajaaviusarlunilu inissiigasuarfiusarpoq, tassanilu qulaajaasoqareeraangat meeqqat allanut inissinneqartarput. Tassani meeqqat sisamat arfinillit inorlugit ukioqarput, meeqqallu sinneri sisamat 7-13-nik ukioqarlutik.

Immikkoortoq alla meeqqanut akullernut inissinneqarnerminni 3-11-inik ukiulinnut ataavartumik najugaqarfiuvoq. Paasissutissat katersorneqarnerata nalaani meeqqat tassaniittut 7-13-inik

ukioqarput. Immikkoortortat pingajuat angajulliunerusunut inissinneqaramik 12-15-inik ukiulinnut anigamillu 23-it tikillugit ukiulinnut ataavartumik najugaqarfiuvoq[1]. Paasissutissat katersorneqarnerisa nalaanni inuusuttuaqqat 12-20-inik ukiullit tassani najugaqarput.

Meeqqat ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaanit pingasuneersut tamarmik peroriartornerminni sumiginnagaasimapput taamaammallu inoqatinut attaveqarniarnerminni ajornartorsiuteqarsinnaallutik, inersimasunut tatiginnissuseqaratik, misigissutsikkut ajornartorsiuteqarlutik kiisalu isumaliorsinnaassutsikkut amigaateqarlutik (soorlu imminut aqussinnaassuseq siunertalimmillu iliorsinnaassuseq eqqarsaatigalugit). Meeqqat Mælkebøttecenterimiittut nalilliinerit uuttorneqarsinnaasut atorlugit agguaqatigiissillugu meeqqanut Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinniittunut allanut sanilliullutik atugarissaarnerupput. Taamaammat atukkatigut ajornartorsiutinik ilummut avammullu sammisunik ikinnerusunik ajornartorsiuteqarput (atortoq SDG uuttukkanik), aanngajaarniutinik imminullu innarlernermik misilittagaqanngınnerullutik kiisalu atuarnerat aalaakaanerulluni. Tassunga pissutaasimassagunarpoq meeqqat atukkamikkut annertuumik ajornartorsiutillit ikinnerusut Mælkebøttecenterimut inissitassanngortinneqartarnerat, aammali meeqqanut taama ittunut Mælkebøttecenterip immikkoortortaasa perorsaanikkut pitsaasunik atugassaqartitsiviunerat pissutaaratarsinnaavoq.

Sulisoqarneq eqqarsaatigalugu pingaartumik sulisut aalaakaassusiat eqqarsaatigalugu immikkoortortat peqataasut assigiinngissitaarput. Meeqqanut akullernut immikoortortami sulisut amerlanerit sivisuumik paarsiivimmi sulisimapput meeqqanillu ilisarisimannilluarlutik. Immikkoortortami qulaajaaviusumi sulisut taarseraattarput, meeqqallu sivikinnerusumik tassaniittarmata sulisut meeqqallu ilisarisimaqatigiinnerat annikinneruvoq. Meeqqanut angajullernut immikkoortortami ukiut qassiit ingerlaneranni sulisut taarseraatsingaatsiartarsimapput, taamaammalllu meeqqat sulisullu ilisarisimaqatigiinnerat killeqarnerutsiarluni.

Meeqqat amerlanerit ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmit feeriartarnitik sioqqullugit Kalaallit Nunaat qimassimanngisaannarpaat. Tassalu meeqqat nukarliit kingulliullutillu takkuttut pernarlutik angalapput, meeqqallu angajulliit siusinnerusukkut ulloq unnuarlu angerlarsimaffik aqqutigalugu feeriareersimallutik.

Feeria nalinginnaasoq

Misissuinermi Danmarkimi feeriarneq aalajangersimasoq sammineqarneruvoq, taanna aasarsiortarfinni attartukkani assigiinngitsuni pingasuni tamarmik meeqqanut 5-7-inut sulisunullu 3-4-inut inissalinnut pivoq. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit ilaasa marluk feeriarnertik kingulleq Falsterimi Marielystimi ingerlanniarlugu aalajangerput, pingajuallu Jyllandip avannaani Vesterhavip tungaani aasarsiortarfimmi attartorluni. Feeriarfissaminnukarniarlutik meeqqat inersimasullu Kalaallit Nunaanniit Københavnimut timmisartortarput tassanngalu timmisartorlutik aamma/imaluunniit busserlutik ingerlaqqittarlutik. Feeriarnerup nalaani biilinik attartukkanik minibussinilluunniit atuinissamut periarfissaqarput. Feeriarnermi sammisat ilaqutariinni sammisarineqartartunut assingupput – sammisaqarnerilli akulikinnerulaarput aammalu nioqqutissanik Kalaallit Nunaanni akisuujusunik pissarsiassaanngitsunilluunniit pissarsiniarnermut samminerulaarlutik. Aasarsiortarfiit aliikkusiartarfiillu assigiinngitsut meeqqanit aliikkusersorfigineqarsinnaasut Kalaallit Nunaanni nassaassaanngitsut orninneqartarput. Amerlanerit illoqarfissuaq meeqqat ulluinnarminni nalaattanngisaannik ulapaarfiusoq pisorpassuaqarfi-

[1] Inissiinerit nalinginnaasumik inuusuttuaqqat 18-inik ukioqaleraangata unittarput, ikaarsaariarnermili aaqqissuussinerit 23-inik ukioqalernissaannut atuutut akuerineqarsinnaasarlutik.

usorlu tikippaat. Meeqqallu ilaat ilaquttaminnik Danmarkimi najugalinnik takusaanissamut pulaarneqarnissaminnulluunniit periarfissaqarput. Tamatuma saniatigut avatangiisit qaninnerusut pinnguarnissamut Danmarkimilu pinngortitamik ilisimasaqarnerulernissamut atorneqarput.

Silarsuarmik nutaamik naapitsineq

Kalaaliaqqat Danmarkimut pigaangamik namminneq isiminnik silarsuaq angisoorujussuaq imartoorsuarlu qallunaaqqat pissusissamisuuginnartutut isigisaat naapittarpaat. Sivisoorsuarmik biilertoqarsinnaavoq kiisalu angallatit Kalaallit Nunaanni naammattuugassaanngitsut soorlu qimuttuitsut angallatigineqarsinnaallutik. Inuit assigiinngitsorpassuupput. Pisiniarfiit angisoorsuupput. Imaani naluttoqarsinnaavoq (minutsialuinnaanngitsuni). Suut assigiinngitsut Kalaallit Nunaani nassaassaanngitsut misilerarneqarsinnaapput, suullu tamarmik nunagisamiit sukkanerusumik ingerlasarlutik. Ilaannut toqqisisimajunnaarutaasinnaapput ilungersunarsinnaallutillu, amerlanerilli alutorsartarput. Nukappiaqqap 5-6-inik ukiullip Københavnip mittarfianiit anillakaannermini misigisani oqaluttuarai allaanngilaarooq titartakkanik biilit pillugit filmiliami McQueenimut ilaaginnarluni tassagooq biilinik taama sukkatigisunik takusimanngisaannarami. Orpiit portuusut ilaanni ersinangajassinnaasut meeqqat maluginiartarpaat kiisalu apersorneqarnerminni kiisalu ullorsiutiminni hiistit, savat, tuttuusat, siuteqqut naratsillu pillugit misigisatik oqaluttuartarisarlugit. Aasarsiortarfimmi naluttarfik silami naatsiivimmi pississaarfik assut nuannaralugit oqaluttuarisarpaat, kiisalu Nykøbing Falsterimi atisaarniarferujussuarmi atisanik qanoq qinigassaqartigisoq oqaluttuarisarlugu. Ullorsiutini neriniartarfinni assigiinngitsuni nerisatik kiisalu sikut slushiceillu pisimasatik peqqissaarulluinnarlugit assilisimasarpaat.

Tamatuma saniatigut meeqqat inersimasullu aliikkusiartarfiit pulaakkatik assut nuannaralugit oqaluttuarisarpaat. Meeqqat nukarliit timertik tamaat atorlugu rutsjebanitigut ingerlarsortarnitik oqaluttuarisarpaat, inersimasullu piffissaq, sumiiffitsik atorfitsillu puigorlugit meeqqanik pinnguaqateqartarnertik oqaluttuarisarlugu. Ullut 14-it ingerlaneranni aliikkusiartarfiit qassiit takusarumasarpaat allaallu parkini aasaq naallugu isissutissanik pisisarput parki taannarpiaq qasseeriarlugu takusarniassagamikku.

Kalaallit Nunaanni feeriarneq – pinngortitamut kulturimullu najukkamut ilisimaarinninneq

Kalaallit Nunaanni feerianermut nalinginnaasumik ilaasarput imaatigut angalaneq, pisunneq kiisalu pinngortitami imaluunniit kangerlunni nunaqarfinni minnerusuni aallaarsimaarneq. Tamaani inuuneq atortorissaarfiunnginnerusoq meeqqat misigisarpaat, tassanilu meeqqat nerisassaminnik piniaqataallutillu piareersaaqataasarput. Aamma ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit ilaat, kisiannili misissuinermut matumani ilanngunneqanngitsut, ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu aallaasinik nassataqartarput taavalu soorlu tuttunniarnermi aqisserniarnermilu meeqqanik peqataatitsisarlutik. Angalaneq Kalaallit Nunaanni akisukulummat angalassagaanilu umiatsiaqartariaqarmat umiatsiamilluunniit attartorsinnaasariaqartarmat meeqqat Nuummi peroriartortut atugarissaartuunngitsut amerlasuut pinngortitamut najukkaminnut taavalu aalisartutut piniartutullu kulturimut ilisimasaqangaarneq ajorput. Tamakkununnga ilisimasaqassuseq namminneq oqaluttuarisaanerminnik ilisimasaqarnerulissutigisinnaavaat, aamma ullumikkut kalaaliulluni killeqaraluamilluunniit pinngortitaq atorlugu namminermut ilaquttanullu pissarsiuisinnaaneq atorlugu kinaassuseqarnerup amerlasoorpassuarnut pingaaruteqarnera eqqarsaatigalugu pitsaasumik kinaassuseqalissutigisinnaavaat.

Meeqqat angajulliit ullut 14-it kangerlummiinneq taama pissarsiaqarfigitigisutut isigineq ajorpaat – tassami pisiniarfeqanngilaq, pisiniarfeqatuarpallu aalisarnermut atortut kisimik pisias-

saasarlutik. Ulluinnarni takornarniagassanik takuneq ajorput, inooriaaserli ilisimariigartik allaannerutsiaannartorli takusarlugu. Sulisut aamma taama isumaqarput, qassiilli aamma oqartarput Danmarkimi feeriarnikkut perorsaanermi pissarsiarineqartartut aamma Kalaallit Nunaanni anguneqarsinnaasartut, kiisalu Kalaallit Nunaanni angalanerit nunani allani pisoqarfioqisumik feeriarnernut sanilliullugit eqqissiffiunerusinnaasut isumaliorfiusinnaanerusullu. Tassalu angalanerit taakku *aamma* nuannaarnermik ataatsimoorlunilu misigisaqarnermik pilersitsisarput kiisalu nunanut allanut angalanertulli meeqqat inersimasullu sivisunerusumik ilisarisimaqatigiinneranni qaninnerulernermik piginnaasanillu pilersitsisarlutik.

Ataqatigiinnerit pilersarput allanngortarlutillu

Feeriarneq sumiiffinnik allanik tikitaqarnerinnaanani aamma angerlarsimaffimmi nalaattakkanit allaasunik misigisaqarfiusarpoq. Meeqqataaq oqaluttuarput inersimasut inuttut qanoq ittuussusii misigisaramikkit attavigiinnitik allanngortartut. Piffissat aalajangersoriikkat taarseraannerullu naalagaanerat unikkallartarpoq. Paarlattuanik inuit ullaakkut iteqatigisatik, unnukkut nereqatigisarpaat innartitsisorisarlugillu. Inersimasut inuttut pissuseqarneruffiini takusarpaat, illumi ataatsimi sinittaramik, nalunnguaqatigisaramikkit, imaluunniit inersimasut ulluinnarni takutittakkaminnit misigissuseqarnerusut takusarlugit. Inersimasut takusarpaat immisulli rutsjebanerneq nuannaritigigaat, inersimasullu aliortuartarfimmi meeqqanilluunniit ersinerusartut takusarlugit. Aamma inersimasut nammineq inuttut inuunerannut akuunerusutut misigisarput assersuutigalugu sulisut ilaasa ilaqutaannut danskiusunut iseriartoqquneqartaramik. Misigisat tamakku tamarmik meeqqat inersimasullu akornanni ataqatigiinnerulersitsisarput ataqatigiinnernillu ilumoornerulersitsisarlutik meeqqanullu pingaaruteqartaqalutik.

Sulisut feeriarnerup kingorna ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni suli sulisaraangata ataqatigiilersimanerit ataqatigiinnerillu allanngorsimaneri ulluinnarni ingerlalluartitsinerulersarput meeqqat inersimasunut inuttut akisussaassuseqarnerusutut misigisarmata taamalu ikiuukkumatunerullutillu naalaarniarnerulersarmata. Aamma inersimasut oqaluttuarput feeriat kingornatigut meeqqanik oqaloqatiginnilluarsinnaanerulersarlutik, tassami meeqqat ulluinnarni nalaattakkaminnit atorfilippalaannginnerusunik inuppalaarnerusumilli naapitsisarput. Aamma ataatsimoorluni misigisaqarneq oqaloqatigiilluarnissamut tunngavissiisarpoq meeqqat inersimasullu misigisamminnik eqqaakuloqatigiissinnaasarmata taamalu ataqatigiilersarlutik.

Paarlattuanittaaq feeriarnerup kingorna sulisut qanillisimasatik suliunnaarsimagaangata meeqqat inuusuttuaqqallu maqaasisarput, nikallorlutik ajattugaasutullu misigisarlutik, kiisalu nukiit ataqatigiinnerup pilersinneranut allanngortinneranullu atorsimasatik maanngaannartineqartutut misigisarlugit. Feeriarnerup meeqqat inersimasullu akornanni attaveqalernermut pissutaaqataasarneranut ataqatigiinnerullu perorsaanermi atorneqarsinnaaneranut aammattaaq apeqqutaasaqaaq feeriarnerup kingorna ataqatigiilersimanerup ulluinnarni nanginneqarsinnaanera.

Meeqqat qassiit oqaluttuarput ineqatitik feeriarnerminni peqatiginerusarlugit peqatiginerallu allaanerusartoq. Immikkoortortani meeqqat nukarliunerusut najugaqarfigisaanni feeriarluni ataatsimut misigisaqarnerit feeriareerneruttaaq kingorna qaninnerusumik ataqatigiilernissamut tunngavissaqalersitsisarput. Meeqqanut angajullernut inuusuttuaqqanullu immikkoortortani inuusuttuaqqat inersimasullu oqaluttuarput inuusuttuaqqat angerlamut apuukkaangamik illoqarfimmi ikinngummik ilaqarumanerusartut feeriallu nalaani peqatigiissimanerit attatinnginnerusarlugit.

Killigisat nikisinneqartarput

Meeeqqat amerlanerit alliartornerminni qasseeriarlutik ajorsartitaallutillu qanoq ilioriarsinnaannginnermik misigisaqartarsimapput misigisatillu tamakku pissutigalugit ernumasunngortarput namminnerlu piginnaaneqassuserminnik upperinnigunnaartarlutik. Taamaammat sulisut naapertorlugit feeriarnermi sammisaqarnikkut siunertaasut ilagaat meeqqat pisuni nakkutigisaasuni killigisaminnik nikisitsinissaannut imminnullu tatiginerulernissaannut sungiusassallugit. Tamanna qallortarfinniinnikkut pisinnaavoq, taakkunanilu meeqqat angajulliit orpinnut portusuunut pituutserlutik qallorsinnaapput, meeqqat aliikkusiartarfinni nangiarnartunik misiliisinnaapput imaluunnit Kalaallit Nunaanni ulluni qassiini pinngortitami pisummik angalasinnaallutik.

Meeqqat nutaamik misiliinissamut sapiissuseqalerfigisaminnik nukissaqalerfigisaminnilluunniit misigisaqaraangamik aallaqqaammut ersisarnerat kingornalu qanoq nuannaartigilersarnerat inersimasut sulisullu pingaartorsioqalutik oqaluttuarisarpaat. Sulisup ataatsip oqaluttuaraa niviarsiaraq mianersortoq, siusinnerusukkut aliikkusiartarfiliaraangamik sulisunut assut qaninniartarsimagaluartoq, tamatumuunali aliikkusiartarfimmiinnerminni aalajangersimasoq aliikkutassanik pikkunartunik misiliiniarluni meeqqat allat peqatigilluinnarumallugit. Misiliiniartilluni annilaangangaarami qissaserpoq, kingornali sulisut niviarsiaraq takusaat allanngorsimaqaaq, oqarnerattulli Namminersorlutik Oqartussatulli namminersorsinnaarpasitsigaaq inersimasunillu ikiorneqarani misilitassanik nangiarnarsiartuinnartunik misileeqattaalerluni.

Ungasinnerutsiartoq isigalugu silarsuarmik allaasumik naapitsinermikkut meeqqat sunik ilisimariinngisaminnik nalaataqarnissamut sungiusarsinnaapput taamaalillutillu namminersorlutik silarsuarmut anillakaannissaminnut sapiillisarsinnaallutik. Meeqqat angajulliit ilaat oqaluttuarput København mittarfia takoreerlugu Londonimi, Parisimi Tokyomiluunniit mittarfiit takorloorluarsinnaaneruleritik, nunarsuatsinnilu sumiiffiit allat takorusulerlugit. Qassiit Danmarkimi sumiiffiit ungassissutsillu pillugit ilisimasaqarnerulerput taamaammallu soorlu Danmarkimi efterskolernissartik imaluunniit ilinniagaqarnissartik takorloorsinnaanerulerlugu.

Feeriarneq iliuuseqarsinnaassusermik imminullu aqussinnaassusermik ineriartortitseqataasinnaavoq

Feeriarnissaq misigisassallu angisuut allat meeqqat qilanaarisinnaasaat feeriap allartinnissaata tungaanut meeqqat iliuuseqarsinnaassusiinik imminnullu aqussinnaasuusiinik ineriartortitseqataasinnaapput. Taamaatoqassappalli feerialernissamut qanoq utaqqitiginissaq eqqarsaatigalugu meeqqat piffissamik misiginissaannik sulisut ikiuuttariaqarput aalaakaasariaqarlutik. Immikkoortortani marlunni meeqqat piffissamik paasisimasaqarnerulersikkumallugit siunissamillu tigussaanerulersitsivigiumallugit qaammatisiutit nusuttakkat, feeriarneq pillugu aviisi kiisalu siusinnerusukkut misigisat aallaavigalugit feeriami misigisanik eqqartuineq atorneqartarput. Taamaaliornikkut meeqqat qilanaarisamik piviusunngornissaannik upperinnilernissaat ineriartortinneqartarpoq, tamannalu anguniakkanik annikitsunnguanilluunniit ilungersuutiginninnissamut anguniarlugillu iliuuseqarnissamut qamuuna kajummissuseqalersitsisinnaavoq. Assersuutigalugu niviarsiaraq nerisanik ajorisaqarnerminik ajugaaffiginnippoq, tassami aliikkusiartarfimmi misilitassap naammattumik angissuseqaraani misilinneqarsinnaanerata kiisalu nerisat alliartornerullu ataqatigiinnerannik paasinninnissamut sulisut ikiorpaat. Assersuut alla tassaavoq niviarsiaq kaasarfimmiussaminit ukiup annersaani ileqqaartartoq Danmarkimi taamaallaat pisiarineqarsinnaasunik pisiniarsinnaaniassagami.

Meeqqamut inissitamut pissutsit allanngorartuarnerinik sumiginnagaanermillu misigisaqarsimasumut assersuutit tamakku pereersunik, pisunik pisussanillu ataqatigiilersitsinissamut sungiusaataasinnaapput taamalu siunissami kissaateqarnissamut kissaatillu naapertorlugit iliuuseqarnissamut sapiissuseqalersitsisinnaallutik. Taamaaliornikkut feeria misigisallu nuannersut allat, meeqqat sumiginnagaasut siunissami pisussatut upperissallugit sapiissuseqarfigisinnaasaat inuunermi nammineersinnaalernissamut eqqarsartaatsikkut piginnaasanik inerisaanissamut sungiusaataasinnaapput.

Meeqqat silarsuaanni isumalinnik qilanaaruteqarnikkut iliuuseqarsinnaassusermik pilersitsineq tapersersorneqassaaq feeriat akornanni sulisut meeqqanut malinnaasinnaappata, kiisalu iliuuseqarsinnaassutsimik inerisaanermut sulisut naammattumik paasisimasaqarpata. Tamanna pissutigalugu sulisut aalaakkaappata ilinniarsimassuserlu qaffasingaatsiarpat sunniuteqarluarnerpaassaaq.

Feriarnerup atuarnermut ikinnguteqarnermullu sunniuteqarnera

Misissuinermi isuma toqqammavigineqartoq tassaavoq feeriarneq meeqqat inissitat feeriarnerup kingorna atuarfimmi meeraqatigiinnut akuunerulersutut misiginerannut pissutaaqataassasoq. Toqqaannartumik aperineqaramik meeqqat misissuinermut peqataasut tamanna apeqqutaatippallaanngilaat – tassa meeraqatigiinni nuannarineqareernertik imaluunniit akuliusimalluareernertik pissutigalugu, imaluunniit ikinngutaasa akornanni ataasiakkaaginnannguit angerlarsimaffiup avataani feeriarnikuunerat pissutigalugu, kiisalu meeqqat apersorneqartut meeraqatigiinnut nalinginnaasumik peqataasutut misiginissaannut feeriarnerup apeqqutaannginnera pissutigalugu.

Taamaattorli feeriarneq meeqqat meeraqatigiinnut akuunerannut inoqasersornerannullu apeqqutaalersinnaavoq, tamatumanili feeriarneq immini apeqqutaanerpaanani feeriarnerup ulluinnarni perorsaanermut ilaanera pissutaanerussaaq. Meeqqanut ingerlanerliortunut, imaluunniit feeriarneq sioqqullugu ataatsimoortunut peqataanissamik ajornartorsiuteqareersunut ulluni 14-ini feeriarneq immini tupinnartulianik pilersitsiviunavianngilaq.

Meeqqat atuarfinni suliassamikkut ineriartornerat eqqarsaatigalugu feeriartarneq ataavartunik sunniuteqarnersoq misissuinikkut ersersinneqanngilaq. Taamaattoqarsimappat meeqqat silarsuarmik takornartamik takunermikkut silarsuarmi qaammaassaqarnerulernerannik pissuteqarsimassaaq, tamatumuuna suut pineqartut taaguutillu silarsuarni allani atugaasut atuakkatigut tusartakkatik paasisaqarfiginerulissagamikkit. Tamatuma saniatigut meeqqat sunut nutaanut sapiissuseqalernertik iliuuseqarsinnaassuseqalernertillu atuarfimmissaaq sunik unamminiagassaqaleraangamik atorsinnaavaat.

Meeqqat ineriartornerat feeriarnermi sulisunut erseqqinnerulersarpoq

Meeqqanut nukarlernut najugaqarfimmi sulisut erseqqissaapput meeqqat feeriarnermiit feeriarnermut ineriartornerannik malussarniarnissamut feeriarnermi periarfissaqarnerulersarlutik. Taakku oqarnerat naapertorlugu ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi perorsaanerminnik nangitsinissamut kajumissuseqalersarput. Aamma oqaluttuarput Danmarkimi Kalaallillu Nunaanni feeriarnitik inuttut sulinerminnillu pissarsiaqarfittut namminneq inuttut misigisaritik, taavalu feeriartarnitik tamakku suliffimminniiginnartarnerannut pissutaaqataasartut.

Misissuinermi ataatsimut inerniliussaq

Misissuinermi takutinneqarpoq meeqqat inissitat ineriartornerannut, attaveqalernerannut kiisalu sulisut kajumissuseqarnerannut feeriarneq iluaqutaasinnaasoq. Meeqqat sulisullu silarsuarmut ilisimasaqarnerulernerminnik, imminut tatiginerulerlutillu iliuuseqarsinnaanerulernerminnik unnersiortarput, peereersut, pisut pisussallu ataqatigiinnerannik paasinninnerulersimasarput kiisalu meeqqat sulisullu paaseqatigiinnerulersimasarlutik. Suulli assigiinngitsut feeriap qanoq pissarsiaqarfiutigineranut, meeqqat ineriartornerat pillugu ungasinnerusoq isigalugu sulinermut feeriami misigisaqarnerup sunniuteqassusianut apeqqutaapput:

- Meeqqat feeriarnissamut piareersarluarsimanissaat pingaaruteqarpoq, tassa feeriarnerpiami toqqissimanerulersitsisarmat, aammali massakkut qilanaarnerup iliuuseqarnerullu kiisalu siunissami pissarsinissap / nuannaaruteqarnissap feeriarnerup ulluinnarni perorsaanikkut pingaaruteqarsinnaasup ataqatigiilersinnissaannut tamanna pingaaruteqarmat.
- Pingaaruteqarpoq feeriarnerup nutaanik sunillu ilisarnartunik imaqarnissaa meeqqat killissaminik qaangiisinnaaqqullugit silarsuaallu tarpaallatsikkumallugu, aamma feeriarnissaq sioqqullugu feeriami misigisassat takorloorneqarsinnaaqqullugit qilanaarineqarsinnaaqqullugillu.
- Aamma meeqqat akornanni kiisalu sulisut meeqqallu akornanni qanillinissamut ataqatigiilernissamullu periarfissiinissaq pingaaruteqarpoq kiisalu feeria naareerpat ataqatigiinnerit tamakku ineriartorteqqinneqarnissaannut periarfissaqassalluni.

Tassalu feeriarneq perorsaanikkut aatsaat sunniuteqalersarpoq sulisut akornanni allanngorartoqanngikkaangat, aammalu ungasissoq isigalugu meeqqat ataasiakkaat ineriartornerannik suliaqarnerminni, sulisut meeqqat feeriarnerminni misigisaannik kiisalu ataqatigiilernissamik suliaqarnerminni tamakkuninnga toqqammaveqarsinnaasaraangata.

1 Aallarniut

1.1 Siunertaq

Misissuineq manna aallartinneqarpoq Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi Mælkebøttecenterimi meeqqat sulisullu Kalaallit Nunaata avataani feeriaqatigiinnerisa iluaqutissartaanik sulisut maluginiagaqarsimanerat tunngavigalugu. Taamaammat perorsaanikkut suleriaatsinik ineriartortitsinissaq siunertaralugu kiisalu feeriarnissamut aningaasanik pissarsiniarsinnaajumalluni Mælkebøttecenterimiit takussutissiorusunneqarpoq kalaaliaqqat inissitat feeriarnertik qanoq pissarsiaqarfigisarneraat, kiisalu feeriarneq perorsaanikkut sulinermut qanoq ilanngunneqarsinnaanersoq.

Nammineq maluginiakkat kiisalu ilisimatusarnernit allaaserisat killeqaraluit tunngavigalugit naatsorsuutigineqarpoq feeriarneq makkununnga sunniuteqassasoq:

- Meeqqat akornanni kiisalu meeqqat sulisullu akornanni ataqatigiittoqalissasoq ataqatigiinnerlu allanngutsaalineqassasoq, tassami peqatigiinneq ataannarnerusoq misigisaqaqatigiinnerlu tatiginninnermik ataatsimullu kinaassuseqarnermik pilersitsissammata.
- Meeqqat imminnut tatiginerannik naleqartinnerannillu feeriarneq nukittorsaassasoq pisuni nutaani meeqqat imminnut misiligarnerisigut pinngortumik
- Siunissami pissarsiaqarsinnaajumalluni ungasinnerusumut eqqarsarsinnaassuseq annerusoq pilersinneqassasoq massakkorpiarlu pisariaqartitannik tunulliussisoqarsinnaalissasoq
- Silarsuarmik ilisimasaqarnerulerneq pinngussasoq
- Inuunermik nalinginnaasumik misigisaqartoqassasoq kiisalu feeriareerluni atuarnerup aallartinnerani meeraqatitulli feeriarnilersaarnikkut atuaqatinut peqataalluarnerulerneq pilissasoq
- Ilisimasaqarnerulerneq inunnullu akulerulluarneq aqqutigalugit atuarneq pitsaanerulissasoq.

Misissuineq manna piffissami killilimmi paasissutissanik naliliinernik tunngavilinnik aallaaveqarmat – aammalu meeqqat feeriartut feerianngittullu imminnut sanilliunnissaannik periarfissaqarfiunngimmat – feeriap sunniutai pillugit ilimagineqartut ilumut piviusunngussanersut misissuinermi qularnaatsumik paasineqarsinnaanngilaq. Siunertaasoq tassaavoq meeqqat nammineq misigisaat kiisalu namminneerlutik feeriarnerup pingaassusianik paasinninerannik takussutissiussalluni kiisalu feeriarnerup siorna, nalaani kingornalu sulisut perorsaanermut feeriarnermik qanoq atuisinnaatiginerannik takussutissiussalluni. Tamatuma saniatigut feeriarnerup qaangiunnerani meeqqat ulluinnarni inuunerannut qanoq allannguitiginersoq (allannguinngitsinersorluunniit) pillugu sulisut misigisaat nalilivigineqassapput.

1.2 Feeriarnerup meeqqanut atugarliortunut sunniutaa pillugu siusinnerusukkut misissuisarnerit

Nunarsuarmioqatigiit atugarissaarnerusut ilarpassuinut feeriarneq pingaaruteqarpoq. Inuppassuarnut ukiumut pisartuni pingaarnerpaajuvoq, suliffimmik iperaalaarfiusinnaalluni nutaanillu

misigisaqarfiusarluni. Ilaqutariinnut qanigisariinnullu allanut feeria tassaakkajuppoq ataatsimoorluavinnissamut periarfissatuaasoq, aammalu ataatsimut peqatigiinnermik misigisaqaqatigiinnermillu ineriartortitsivissatuaasoq ukiup sinnerani isumalimmik peqatigiinnermut tunniussaqaqataasinnaasoq. Taamaammat feeriarneq inuit ataasiakkaat inuunerannut kiisalu ilaqutariit (attarmoortut) ataqatigiinnerannut pingaaruteqaqaaq. (Carr, 2011; Schänzel, 2013)

Meeqqat atugarliortut feeriarnerannut aningaasarpassuit suliniaqatigiiffinnit atorneqartaraluartut feeriarnerup meeqqanut atugarliortunut neqeroorutaasarnerata pingaarutaa ilisimatusarnikkut allaaserisatigut sammineqarsimanngeqaaq. Misissuinermut matumunnga allaaserisanik najoqqutassarsiornermi misissuineq ataaseq (Lewis 2001) feeriarnerup meeqqanut inuusuttuaqqanullu inissitanut ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmik peqateqarlutik ingerlanneqartup sunniutaanik misissuinerusoq nassaarineqarpoq. Misissuinerit allat inunnut aningaasatigut peqqissutsikkullu atugarissaanngitsunut feeriarnerup (isumaginninnikkut takornariartitsinermik taaneqartup) pingaarutaanut tunngasut annermik *ilaqutariinnut*, tapiiffigineqanngikkunik akissaqanngikkaluartunut periarfissaqanngikkaluartunullu sapaatit akunneranni ataatsimi angerlarsimaffitsik qimallugu feeriarnissamut suliniaqatigiiffinnit taperserneqarnerannut tunngasuuvoq (Hazel, 2005; McCabe, 2009; McCabe & Johnson, 2013; Schänzel, 2013; Minnaert, 2012).

Ilisimatusarnerup annikitsuinnaanera feeriarnerup sunniutaata erseqqilluinnarneranik ilimasunermik pissuteqarsinnaavoq, kiisalu meeqqat atugarliortut feeriarnerata suliniaqatigiiffinnit namminersortunit kajumissusiinnarmillu ingerlanneqartunit aningaasalersorneqartarnera pissutaasinnaavoq taakkumi feeriarnerup meeqqat inuttut inooqataanikkullu atugaannut feeriarnerup sunniutaanik annerusumik nalilersuinissamut aningaasassaqarneq ajormata (Hazel, 2005; McCabe, 2009; Schänzel, 2013).

Isumaginninnikkut takornariartitsinernik misissuinernik paasiniaanermini Hazelip paasisimavaa feeriarneq nukissaqalersitsisartoq tarnikkullu atugarissaarnerulersitsisarluni, misilittagaqarnerulersitsisarluni, ilisimasaqarnerulersitsisarluni piginnaasaqarnerulersitsisarlunilu, ilaqutariit iluanni inuttut attaveqatigiinnermik pitsaanerulersitsisarluni nutaanillu ilisarisimasaqalersitsisarluni kiisalu meeqqanik nammineersinnaanerulersitsisarluni. Tamatuma saniatigut Hazelip oqaluttuaraa ukiut tamaasa feeriartarneq 2000-ikkunni ilaqutariiusut inuunerannut nalinginnaasutut ilaalivissimasoq, taamaammallu isumaginninnikkut takornariarneq aqqutigalugu peqataasut inuiaqatigiinnut nalinginnaasunut ilaavissuunerannik allisitsisartoq feeriarnerup kingorna ilisarisimasaminnut misigisalikkersaarsinnaalersaramik (Hazel 2005).

Meeqqat inuusuttuaqqallu eqqarsaatigalugit Lewisip (2001) takutippaa feeriarneq meeqqat inooqataanikkut piginnaasaannik imminnullu tatiginerulernerannik kinguneqarsinnaasoq, nutaanik misiliinissaannut periarfissiisartoq aammalu kulturinik allanik takunninnissaannut periarfissiisarluni, tamakkulu meeqqat imminnut ataqqinninnerulersitsisinnaasut aammalu nammineersinnaanerulersitsisinnaasut iliuuseqarsinnaanerulersitsisinnaasullu. Tamatuma saniatigut feeriarneq sulisut meeqqallu inissitat ataqatigiinnerannik nukittunerulersitsisinnaavoq (Lewis, 2001).

Misissuinikkut allakkut takutinneqarpoq meeqqat inissitat qanoq sulisutut ilisimasanik aningaasanillu aqutaanngitsumik 'piviusunik attaveqarnermik' maqaasisaqartartut, tassa meeqqat inuttut kinaanerminnik soqutiginnivinneq maqaasisaraat. Maqaasinertik taanna ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi sulisunit annikillisinniarneqartittarpaat, taamaammat sulisut imminnut tunniunnerannik sulisutuinnarlu pinnatik sammigaangatsik assut qujarussisarlutik (Højlund, 2006; 2009). Feeriarneq sulisut meeqqalu skemanik malitaqaratik ataavartumik

ataatsimoornerannik misigisitsiviusoq peqatigiinnermik ilumoortumik misigisitsiviusinnaavoq taamalu sulisut meeqqallu akornanni tatigeqatigiinnermik ineriartortitsisinnaalluni.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inissitat eqqarsaatigalugit Nuummi ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi inuusuttuaqqat 12-18-nik ukiullit akornanni misissuinermi annikitsumi paasineqarpoq inuusuttut killinniaraanni aammalu inuusuttuaqqat ammarlutik imminnut suliarisinnaanngornissaat anguniarlugu tatiginnilersinniaraanni ulluinnarni pisartut qimallugit sulisut inuusuttuaqqallu ulluni qassiini ataatsimut itisuumik misigisaqarneri pisariaqartinneqartartut. Tamatuma saniatigut inuusuttuaqqat illup avataani allanik sammisaqarlutik ulapaartillutik peqatigiillualernissaat ajornakusooraluaq angalaarnikkut tamatumunnga tunngavissiuisoqartarpoq (Dahl, 2016).

Sunniutit iluaqutaasinnaasut tamakku amerlanersaat Kalaallit Nunaanni feeriarnermi anguneqarsinnaapput. Kalaallit Nunaanni pinngortitaq angallavigalugu imaannaanngitsuuvoq, angalanerullu pisariunera akisuneralu pissutigalugu meeqqat atugarliortut amerlanersaat illoqarfigisartik / nunaqarfigisartilluunniit qimallugu angalanermik misilittagaqangaartanngimmata Kalaallit Nunaanni angalaarnerinnarmi pinngortitami kulturikkullu misigisassarpassuaqartarluni.

Nunanili allani misigisassaqarpoq inuiaqatigiinni nutaaliaasuni inuunermut tunngasunik Nunatsinniiginnarluni misigisassaanngitsunik – paasisassat inuusuttutut inersimasutulluunniit Kalaallit Nunaata avataani ilinniagaqarniaraanni sorpassuartigut pingaaruteqarsinnaasut. Imaluunniit Kalaallit Nunaat kalaallillu silarsuarmut avatangiisumut qanoq attaveqarneri paasiniaraanni tamakku pingaaruteqarsinnaapput. Takorluugaq tassaavoq kalaaliaqqat feeriarnerup nalaani piffissami killilimmi pissutsinik takornartanik tamakkuninnga tipisiuinerminnik iluaquteqassasut taamalu ullut arlaanni Danmarkimi ilinniagaqarnialissagunik piareersimanerussallutik.

Feeriarnerup peqataasunut eqqarsartaatsikkut inooqataanikkullu iluaqutaanerata nassatarisaanik oqaaseqartut qassiit oqaatigaat feeriarneq pinaveersaartitsinertut isigineqarsinnaasoq kingusinnerusukkut katsorsaanernik assigiinngitsunik pisariaqartitsilersussaagaluarnernik millisaataalluni (Hazel, 2005). Kisiannili sunniutinik misissuinernik piviusunik assigiinnik atugalinnik sanilliviusunik, tassa feeriartunik feerianngitsunillu misissuinivinnik soqanngilaq. Taamaammat inunnut ataasiakkaanut ataatsimoortunullu atugarliuteqartunut feeriartitsisarnerup piffissami ungasinnerusumi sunniutaanik ilisimasaqanngilagut.

Isumaginninnikkut takornariartitsineq pillugu ilisimatusarnernik allaaserisani atugarliuteqartut feeriaqataasut iluaqutissarsiassaat kisingajavimmik sammineqartarput, aammalu misissuinermi matumani tamanna naatsorsuutigineqarpoq. Eqqarsaatigineqartariaqarporli aamma feeriap imarisaa imaluunniit qanigisanut attaveqarneq pillugit feeriarneq pakatsiffiusinnaammat. Feeria ukiumi pisartuni pingaarnerpaatut amerlaqisunit isumalluarfigineqartaqaaq, kipisuitsumilli siallersimappat feeriamilu misigisat naatsorsuutigisaraluatut inngippata, imaluunniit qanigisat oqqattarsimagaani imaluunniit susassaaleqeqatigiittarsimagaani ilimasunnerigaluit tamakku pakatsiffigisimagaani inuttut atugarliornerulernermik inuttullu attavigisaagaluit avissaarnerinik nassataqarsinnaapput. Taamaattoqarsinnaavoq ilaqutariit akornanni aammalu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni.

1.3 Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit

2020-imi Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttuaqqanullu annerusumik innarluuteqanngitsunut ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit 22-iupput. Taakkunannga 11-it Namminersorlutik Oqartussanit pigineqarlutillu ingerlanneqarput, pingasut kommunimit pigineqarlutillu ingerlanneqarput, taavalu arfineq pingasut imminnut pigisuuput, tassa suliaqatigiiffinnit namminersortunit aningaasaateqarfinnillu pigineqarlutillu ingerlanneqarlutik. Mælkebøttecenteri taaneqartunut kingullernut ilaavoq. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit affaat Mælkebøttecenteritulli Nuummi inissisimapput, sinnerili sinerissami illoqarfinnut annernut siammarsimallutik.

2019-imi Kalaallit Nunaanni meeqqat 0-17-inik ukiullit 2,1%-ii (296) ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni najugaqarput, Danmarkimili 0,3%-iullutik. Taamaammat ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni peroriartortut nunanut allanut sanilliullugit amerlapput. Tamatuma saniatigut kalaaliaqqat inissinneqartartut Danmarkimi inissitanut sanilliullutik ukiukinnerusarput agguaqatigiissillugulu sivisunerusumik paarineqartarlutik.

Meeqqat ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinniittut ilarpassui peroriartornerminni annertoqisumik sumiginnagaasimasarput, amerlasuullu atugarissaartanngillat pissusilersornikkullu ajornartorsiuteqartarlutik, soorlu sakkortusaartarlutik, imigassamik hashimilluunniit, pinerlunniarnermik, imminut innarlernermik imminornissamilluunniit eqqarsaatinik ajornartorsiuteqarlutik. Tamakkunatigut kalaaliaqqat qallunaaqqallu ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinniittut assigiinngissuteqangaanngillat. Meeqqat ajornartorsiutaat ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit akornanni assigiinngissitaarput. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffeqarpoq meeqqanik assut ikiortarialinnik najugaqarfiusunik, atuarfimmi peqataanissamut meeqqallu sammisartagaanni nalinginnaasuni allani peqataanissamut ajornartorsiuteqartunik paarisaqartunik. Allani meeraqarpoq sumiginnagaanerminnit sunnigaasimagaluarlutik ataatsimut isigalugu meeqqatut inuunermik nalinginnaasumik inuuneqarsinnaasunik. Mælkebøttecenterip immikkoortui kingullernut taaneqartunut ilaapput (Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2020).

Kalaallit Nunaanni isumaginnermi tamarmi sulisut taarseraannerat annertoqaaq. Aamma taamaappoq ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni, ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni amerlasuuni sulisut taarseraattaqalutik. Taarseraannerujussuaq Kalaallit Nunaanni perorsaasunik amigaateqarnermik pissuteqarunarpoq allami sulilernissamut taakku periarfissagissaartarmata. Pissutaasut allat tassaagunarput sulinermi atugassarititaasut naammaginanngimmata, aporaattarnerit amerlaqimmata imaluunniit meeqqat tarnimikkut ikilerneqarsimasut naammattumik ikiorluarsinnaannginnerinik misigisoqartarmat (Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2020).

1.4 Paasissutissat periaatsillu

Misissuineq annermik naliliisarluni misissuinermik tunngaveqarpoq, tamatumanilu Mælkebøttecenterip immikkoortuini pingasuni meeqqat sulisullu ullorsiutit apersuinerillu atorlugit allaaserisarpaat feeriarnerminni suut maluginiarnerlugit, kiisalu feeriarnerup siorna, nalaani kingornalu perorsaanermut feeriarneq qanoq sunniuteqarnersoq allaaserisarlugu. Tamatuma saniatigut feeriarnerup pingaarutaanik misissuinermut ilutigitillugu kisitsisitigut paasissutissat misissuinermut ilanngunneqarneranni meeqqat Mælkebøttenimiittut Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paarsivinnut allanut sanilliunneqartarlutik. Kiisalu malitseqartitsilluni immersugassat atorlugit misissuisoqarpoq meeqqat feeriareerlutik ineriartornerannik apersuiffiusumik.

Paasissutissanik assigiinngitsunik qassiinik atuinikkut paasissutissat sapinngisamik tamatigoortuunissaat qularnaarniarneqarpoq kiisalu ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi sulisut kisiisa aqqutigalugit feeriarnerup pingaarutaa ersersikkumanagu meeqqalli periarfissat assigiinngitsut atorlugit isummaminnik saqqummiinissaat qularnaarniarneqarluni. Siusinnerusukkut misissuinermit misilittakkat (Dahl, 2016) ersersippaat kalaaliaqqat oqaatsit kulturilu pissutigalugit apersorneqartillutik tunuarsimaarnerusartut kiisalu oqaaseqatigiit tannerusut atornagit oqaatsit ataasiakkaaginnaat kiinnartillugu atorlugit akikkajuttartut (soorlu qallutik qullaamillugit angertarlutik kiisalu qingartik eqillugu naaggaartarlutik). Taamaammat apersuinerup saniatigut meeqqat isummaminnik saqqummiussitinneqassanersut isumaliutigisariaqarsimavoq, kiisalu apersuinermi meeqqap nammineq oqaluttuassai annerpaamik saqqummersinniarneqassanersut isumaliutigisariaqarluni. Tamannalu pillugu meeqqat qinnuigaakka feeriarnerminni ullorsiuteqaqqullugit ullorsiutitillu assiliartalersoqqullugit. Ullorsiutit imminni paasissutissarsiorfiusinnaapput kiisalu apersuinermi tunngavigineqarsinnaallutik, taamalu meeqqat nammineq assilisatik allakkatillu allaavigalugit feeriarnerminni misigisaminnik oqaluttuarsinnaassallutik.

Taama paasissutissanik assigiinngitsunik aallaaveqarnikkut nalunaarusiornermi misissueqqissaariaatsit assigiinngitsut atorneqarsinnaalerput taamalu feeriap sunniutaa meeqqat isaannit perorsaanermiillu isigineqarsinnaalissalluni.

1.4.1 Ullorsiutit

Feeriarnissaq qaammatinik marlussunnik sioqqullugu sulisut PowerPointikkut ullorsiusiornissamut ilitsersuummik tunineqarput. Ullorsiutit aallarnerlugit meeqqat kajumissaarneqarput feeriarnissamut ilimagisaminnik allaqqullugit. Tamatuma kingorna ulluni tamani kajumissaarutigineqarpoq ullormut pisut allaaserineqartassasut assiliartalersorneqassasullu assigiinngitsunik qulequtaqartunik:

- suut nuannersut assingi
- suut meeqqat siornagut takusimanngisaasa, tusarsimanngisaasa, nerisassat ooqattaarsimanngisaasa misilissimanngisaasaluunniit assingi
- kikkut peqatigissallugit nuannarisat assingi
- suut ilungersunartut assingi
- suut pissanganartut assingi
- suut meeqqat pikkoriffigisimasaasa assingi
- suut eqqumiitsut maajunnartulluunniit assingi

Siunertaasoq tassaavoq assit isumassarsiorfissatut atorneqassasut, kiisalu sulisut ilisimatineqarput meeqqat ullorsiutiminnut allaqqullugit kajumissaarsinnaagaat, amerlanertigulli apersuisunut iluaqutissiaapput, taamaammallu meeqqat ullut tamakkiallugit ullorsiutinut allattariaqanngitsut. Meeqqat ullorsiutinut namminneerlutik allassinnaanngippata, misigisaminnilli oqaluttuarnissamut naammattumik utoqqaassuseqarpata, sulisunit ullorsiusiornermut ikiorneqassapput. Ullorsiutilerisarnerup feerianermut akornutaannginnissaa feeriarnerullu atuarnerorpalaalinnginnissaa tikkuarneqarpoq. Kingornali sulisunit meeqqanillu oqaatigineqarpoq ilaanni ullorsiutilerinissaq kajungernaranilu pisussaaffiinnartut misinnartartoq. Tamatumali peqatigisaanik oqaatigaattaaq ullorsiutilerineq meeqqat ilaasa nuannarisaraat kiisalu ullorsiutit atorlugit meeqqat misigisaannik paasisaqarneq sulisunut soqutiginartuusimasoq.

Meeqqat ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaaniittut 21-it akornannit 13-it ullorsiutaat katersorneqarsinnaasimapput. Meeqqat qanoq allatsigisarnerat assigiinngissitaaqaaq,

tamarmilli takutitsipput feeriarnerup nalaani suut misigisassatut angisuutut annikitsutullu meeqqanit isigineqarnersut. Tamatuma saniatigut qaammatit marlussuit kingorna meeqqanik Kalaallit Nunaanni apersuininni feeriarnerminni misigisaminnik eqqartuineranni ullorsiutit assillu tigussaasumik aallaavissaasimapput.

1.4.2 Meeqqanik apersuineq

Meeqqat tallimaniit qummut ukiullit piumasut tamarmik nammineq assilisaat ullorsiutaallu aallaavigalugit persuarsiornanngitsumik apersorneqareerlutik piviunerusumik apersorneqarput. Meeqqat 12-it tikillugit ukiullit sulisumik nutserisoqarluni apersorneqarput, meeqqalli annerit danskisut apersorneqarnissartik sapinngilaat. Meeqqat ilaat marlukkaarlutik apersorneqarput, allalli kisimiillutik. Meeqqat annerit marluk apersorneqarusunngillat.

Meeqqat katillugit 12-it apersorneqarput, taakkunannga sisamat 5-8-inik ukioqarput, tallimat 11-12-inik ukioqarlutik, marluk 13-inik ukioqarlutik ataaserlu inuusuttuulluni 20-inik ukiulik.

Siunertaq pingaarneq tassaavoq meeqqat feeriarnerminnik oqaluttuartissallugit taamalu feeriartilluni suut meeqqat isaannit isigalugit maluginiagassaanersut paasisaqarfigissallugit. Apersuinerni tamani aallarniutigalugu meeqqat ullorsiutaat assillu sulisunit saqqummiuneqartut isiginnaartarpavut. Meeqqat qinnuigaakka assit feeriamilu misigisat oqaluttuareqqullugit kiisalu feeriarnermi misigisat qanoq misigissuseqalersitsisarnersut. Naggataatigut meeqqat sooq feeriartariaqarnersut meeqqanut annernut tunngavilersoqquneqarpoq.

Apersuinerit minutsit 20-iniit akunnerup aappaata affaanut sivisussuseqarpoq. Apersuinerit immiunneqarput kingornalu allanneqarlutik.

1.4.3 Sulisunik apersuineq

Sulisut tallimat ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaniit pingasunut agguataarsimasut apersorneqarput. Taakkunannga marluk tikillugit apersorneqarput ataaserlu Skypekkut apersorneqarluni.

Apersuineq aaqqissugaakannersumik najoqqutaqarluni ingerlanneqarpoq ukulu sammineqarnerullutik:

- feeriap piareersarneqarnera – feeriap imassaanik isumaliutersuutit
- feerianerup meeqqat ineriartornerannut sunniutaa
- feeriarnerup inuit akornanni attaveqarnermut sunniutaa
- nunami allami feeriarnerup sunniutaa
- feeriarnermit sulisut namminneq pissarsiarisartagaat.

Apersuinerit akunnerup affaaniit akunnerup aappaata qeqqanut sivisussuseqartarput. Immiunneqarput kingornalu allanneqarlutik.

1.4.4 Kalaallit Nunaanni meeqqat inissitat akornanni immersugassat atorlugit misissuineq

VIVE april-maj 2019[2]-imi, feeriarnerup sunniutaanik misissuinerup nalerpiaani, Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni meeqqat atugaannik nalunaarsuivoq misissuinermut

[2] Paasissutissat ilarpaalui 2019-imi ukiakkut katersorneqarput, Mælkebøttecenterimiunngitsorli.

matumunnga ilanngunneqartumik. Nalunaarsuinerup ilaa tamanna meeqqat ulloq unnuarlu angerlarsimaffinnut inissitat ajornartorsiutaannik misissuineruvoq, ulloq unnuarlu angerlarsimaffinnilu tamani sulisut meeqqat ataasiakkaat sinnerlugit immersueqqullugit qinnuigineqarput. Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni 22-iusuni 18-it peqataapput, taavalu meeqqanit 325-iusunit piffissami tassani ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni najugaqartunit 279-it pillugit paasissutissat katersorneqarput. Mælkebøtteninermiut akornanni meeqqat 21-iusut tamaasa pillugit paasissutissanik tigusaqarpugut, taakkulu misissuinermut ilaapput, taavalu meeraq feeria aallartitsinnagu ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiit nuuttoq aamma ilaavoq.

Qulequttat immersugassamiittut misissuinermut matumunnga ilanngunneqartut tassaapput:

- meeqqap pissusilersornera atugaalu pillugit kiisalu (nukituffinnik ajornartorsiorfinnillu) immersugassaq (SDG) atorlugu uuttortagaq
- meeqqap / inuusuttuaqqap atuanngitsoortarnera praktikkerfimminulluunniit ornigutingitsoortarnera
- meeraq massakkut imaluunniit siusinnerusukkut ajutoorfiusinnaasumik pissusilersorsimasoq: ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiit qimaalluni, imigassamik hashimilluunniit ajornartorsiuteqarluni, imminut innarlertarluni, imminornissamik eqqarsaateqarluni imaluunniit imminoriarsimalluni.

Uuttuut SDG atorlugu meeqqap pissusilersuutai ilummut avammullu sammisut kiisalu inoqatinut pissusia apeqqutit 25-t taakkulu akissutaat naapertorlugit uuttortarneqartarput. Apeqqutit 20-it meeqqap pissusilersuutaanut ajornartorsiutaasunut tamanut tunngasuupput, taakku 0-40-inik pointeqarput, 0 tassaalluni ajunngitsumik ingerlaneq pissusilersornikkullu ajornartorsiuteqarfiunngitsoq, taavalu 40 takussutissaalluni assut ingerlanerliornermut aammalu pissusilersornikkut assut ajornartorsiuteqarnermut. Tamatuma saniatigut apeqqutit aallaavigalugit tallimanik allequtaasunik uuttuusiortoqarsinnaavoq, taakku 0-imiit 10-moorput makkununngalu uuttuutaallutik: 1. meeqqap misigissutsikkut ajornartorsiutai, 2. meeqqap sakkortuuliortarluni pissusilersornikkut ajornartorsiutai, 3) meeqqap aallaamanera, 4. meeqqap naliminut tunngasutigut ajornartorsiutai kiisalu 5. meeqqap ajunngitsuliorsinnaassusia. Apeqqutit qanoq oqaasertalersorneqarpiarsimanerannut tunngasut SDG-ip nittartagaa takuneqarsinnaapput (https://sdqinfo.org).

Kalaaliaqqat pillugit kisitsisinik agguaqatigiissitanik soqanngilaq, taamaammat SDQ-mik uuttuummi qallunaaqqat pillugit kisitsisit agguaqatigiissitat tunngavigissavavut (Arnfred et al., 2019; sdqinfo.org). 12-15 pointit annikitsumik ajornartorsiuteqarnertut taaneqartarput. 16-19 pointit annertuumik ajornartorsiuteqarnertut taaneqartarput. Kiisalu 20-40 pointit assorsuaq pissusilersornikkut ajornartorsiuteqarnermut ersiutaatinneqartarput.

Aamma pointit agguataaqqinneqarsinnaapput qallunaaqqat pillugit kisitsisit agguaqatigiissitat tunngavigalugit. Misigissutsikkut ajornartorsiutit pillugit uuttuutini, tamatumani pineqarput annilaanganeq, toqqaserlunneq, nikallunganeq pissanganerluunniit, 6-10 pointitut annertuutut assulluunniit ajornartorsiortutut oqaatigineqartarput.

Sakkortuuliortartunut uuttuummi, tassani pineqarput puffajaneq, paanneqqajaaneq, tillinneq, salluliorneq inoqatinulluunniit ajortuliorneq, 4-10 pointit annertuumik sakkortuumilluunniit ajornartorsiuteqarnertut taaneqartarput.

Aallaamanermut uuttuummi, tassani pineqarput eqqissiviinneq, isumakisaarneq, uninngaveqanngineq kiisalu aallussisinnaanngissuseq, 7-10 pointit annertuumik sakkortuumilluunniit ajornartorsiuteqarnertut taaneqartarput.

Ukioqatit peqateqatiginerini nukituffiit ajornartorsiutillu, tamatumani pineqarput qinngasaarineq, kisimiilluni pinnguaqqajaasuuneq kiisalu peqatit akornanni nuannarisaaneq, 5-10 pointit annertuumik sakkortuumilluunniit ajornartorsiuteqarnertut taaneqartarput.

Kiisalu SDQ inunnut ajunngitsuliortarnermut uuttuutitaqarpoq, tassani pineqarput allanut ataqqinninneq, nukarlernut isumassuineq, ikiuukkumatussuseq avitseqatiginnikkumatussuserlu. Uuttuut taanna uuttuutinut allanut sanilliullugu killormut sammivoq, pointit qaffasinnerat meeqqap ikiuukkumatussusianut isumassuisuuneranullu takussutissaavoq. Matumani 0-5 pointit ajunngitsuliortarnikkut appasipput.

Kalaaliaqqat pillugit kisitsisit pissarsiaritinnagit kisitsisit qallunaajaqqanut uuttuisarnerni atorneqartartut atorutsigit pitsaanerpaajuvoq. Kalaaliaqqalli misigissutsiminnik allaasumik ersersitsisarsinnaammata pissusilersornermut kisitsisit qallunaaqqanisulli atugarissaarnermut pissusilersornikkulluunniit ajornartorsiuteqanermut takussutissaajuaannanngillat.

Apeqqutit allat misissuinermi matumani tunngavigineqartut Tabel 1.1-mi takuneqarsinnaapput.

Tabel 1.1 Kalaaliaqqat Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinnut inissitat atugaat pissusilersuutaallu pillugit immersugassani apeqqutit

Apeqqutit	Akissutit
Peqqissuseq Meeraq/inuusuttuaraq timikkut tarnikkulluunnit annertuunik peqqiilliuuteqarpa innarluuteqarpaluunniit?	Aap Naagga Naluara
Atuarneq sulinerlu Meeraq/inuusuttuaraq atuartuua? Inuusuttuaraq suliffeqarpa suliffimmiluunniit ilinniarfeqarpa?	Aap Naagga Naluara
Qaammat kingulleq meeraq/inuusuttuaraq atuarfimmut/ paaqqinniffimmiut ulluni qassini takkutinngila? Qaammat kingulleq inuusuttuaraq sulifimmini / sungiusarfimmini ulluni qassini takkutinngila?	Ullut 0-1 Ullut 2-3 Ullut 4-5 Ullut 6-10 Ullut 11-15 Ullut 15 sinnerlugit Naluara / pisariaqanngilaq
Pissusilersornerit ajornartorsiutaasinnaasut Meeraq / inuusuttuaraq ukiup affaani kingullermi nalunaaruteqarani ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiit qimaasimava sivisunerusumilluunniit peqanngissimava	Aap, ataasiarani Aap, ataasiarluni Naagga Naluara
Meeraq/inuusuttuaraq imigassamik ajornartorsiuteqarpa (-simava)? Meeraq/inuusuttuaraq hashimik aanngajaarniutinilluunniit allanik ajornartorsiuteqarpa (-simava)? Meeraq/inuusuttuaraq piaaraluni imminut ajoqusersimava (kilertarluni)? Inuusuttuaraq imminornissaminik eqqarsaateqarnerartarpa imminoriarsimavaluunnit? Meeraq/inuusuttuaraq atoqatigiinnikkut killissamik qaangiisumik pissusilersortarpa?	Aap, ukiup affaata ingerlanerani, Aap, siusinnerusukkut Naagga Naluara

1.4.5 Meeqqat feeriareerlutik atugaannik paasiniaanermi immersugassaq

Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit tamarmiusut immersugassatigut paasiniaaffigineqarnerisa saniatigut Mælkebøttecenterip immikkoortortaani aqutsisut qinnuigineqarput meeqqat peqataasut ineriartornerat pillugu immersugassanik naatsunnguanik

immersueqqullugit. Immersugassakkut tassuuna siunertarineqarpoq naliliisarluni misissuinerit tapertassaqartissallugit kiisalu paasiniassallugu meeqqat feeriarnerup kingorna ineriartorluarnersut ineriartorluannginnersulluunniit. Immersugassani sulisut qinnuigineqarput akeqqullugu meeraq ineriartorluarnersoq:

- misigissutsikkut
- sakkortuuliortarneq eqqarsaatigalugu
- aallussisinnaassuseq aalajangiussisinnaassuserlu
- ikinnguteqarneq kammalaateqarnerlu
- atuarneq suliatigullu piginnaanerit
- ulluinnarni pisinnaasat soorlu nerineq, sininneq kiisalu ikiuussinnaassuseq
- ataatsimut isigalugu.

Apeqqutit sulisunit akineqarsinnaapput ima: *aap, ilaatigut* imaluunniit *naagga.* Immersugassat meeqqanut feeriaqataasunut 21-it akornanni 19-inut akissutaapput.

1.4.6 Ilisarnarunnaarsitsineq

Misissueqqissaarnerni ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaani pingasuni inuit ataasiakkaat issuaanerni aqqinik allanguinikkut aammalu peqataasut suiaassusaanik utoqqaassusiinillu ersigunnaarsitsinikkut ilisarnarunnaarsinneqarput. Taamaattorli ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi aqqatigut taasami inuit amerlanngitsuinnaat pineqarmata peqataasut imminnut akunnerminnilu ilisarisinnaanerat avaqqukkuminaappoq, imaluunniit inuit ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaanik ilisimannilluartut peqataasunik ilisarsisinnaanerat avaqqukkuminaappoq. Misissuinermili peqataasut inuttaasut tunngasut sammineqanngimmata ilisarsisinnaaneq peqataasunut ajoqutaanavianngilaq.

1.5 Nalunaarusiap sinnerata imarisai

Kapitalip aallarniutaasup tullia tassaavoq kapitali 2, tassanilu ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit immikkoortortaani peqataasuni sulisoqarnermut meeqqallu atugaanut tunngasut allaaserineqarput. Tamatuma kingorna kapitali 3-mi feeriap imai aalajangersimasut oqaluttuarineqarput – soorlu feeriarnerup piareersarneqarnera kiisalu kapitali 4-imi feeriap ungasinnerusumi perorsaanikkut sunniutai allaaserineqarput.

2 Mælkebøttecenteri

2.1 Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup siunertaa

Mælkebøttecenterimit sullitat tassaapput meeqqat sumiginnagaasimasut, katsorsartariaqannginnerusut ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi ilaqutariinnut assingusumi ingerlalluarsinnaasut. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup nammineq nittartagaa naapertorlugu ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup sulinerani siunertaasoq tassaavoq sumiginnaanerup annerulernissaa pinaveersimatissallugu, ilitsoqqussanik allannguisunik pilersitsissalluni kiisalu imminorneq, kinguaassiutitigut atornerluineq pinerlunnerillu pinaveersaartissallugit. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi meeqqat misiginneqatiginnissaassuseq, perorsaaneq inuup kinaassusianik akuersaarfiusoq ilikkassagaat siunertarineqarpoq, ilungersuutigineqarporlu meeqqat qanilaarnermik, isumassuinermik, aaqqissugaasumik ingerlanermik, naatsorsuutigineqarsinnaassusermik nalaarsinnaanermillu tunissallugit. Erseqqinnerusumik oqaatigalugu kissaatigineqarpoq meeqqat neqeroorfigissallugit soorlu akuersarnermik paasinninnermillu, tamaaliornikkut imminut naleqartinnerat nukittorsassallugu, inersimasunik upperinnilernissamut tatiginnissuseqalersissallugit, nammineq pisariaqartitaminnik kissaatiminnillu ersersitsisinnaanngortinnerisigut namminneq ulluinnarni inuunerminni atukkaminnut sunniuteqarsinnaanngortissallugit, ajornartorsiutinik aaqqiiniarnissamut ilikkartissallugit kiisalu imminnut allanullu tunngasutigut akisussaassuseqalersissallugit. (www.mb.gl: Anguniakkat tunngaviillu).

2.2 Immikkoortortat pingasut

Mælkebøttecenteri pingasunik najugaqarfittaqarpoq tamarmik immikkut assigiinngilaartunik atuuffeqartunik sullitaqartunillu: Immikkoortoq ataaseq qulaajaaviusarpoq tassanngaannartumillu inissitassanik tigusiffiusarluni, qulaajaasoqareeraangallu tassannga meeqqat angerlarsimaffinnut allanut ingerlaqqittarput. Tassani meeqqat sisamat arfinillit inorlugit ukioqarput sinnerilu 7-13-inik ukioqarlutik. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffik alla nukarlernut akullernullu ataavartumik najugaqarfiuvoq, taakkulu inissinneqarnermik nalaani 3-11-inik ukioqartarput, paasissutissanilli katersinerup nalaani 7-13-inik ukioqarlutik. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit pingajuat aamma angajullernut ataavartumik najugaqarfiuvoq, taakkulu inissinneqarnermik nalaanni 12-15-inik ukioqartarput, aninermillu nalaani 23-it tikillugit ukioqartarlutik ikaarsaarfimminni sullinneqaqqinnissamut akuerineqarsimagunik. Inersimasumut ikaarsaarnerminni sullinneqanngikkunik inuusuttut 18-inik ukioqaleraangamik anisarlutik. Paasissutissanik katersuinerup nalaani inuusuttuaqqat immikkoortortami tassaniittut 12-20-inik ukioqarput.

Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit iseruminartuupput angerlarsimaffippalaartuullutik. Sulisut ulluunerani taarseraattut marlukkuutaanngikkunik pingasukkuutaakkajuttarput. Meeqqat nukarliit ataasiakkaat ineqatigiittarput, annerusulli namminnerisaminnik ineeraqartarlutik. Sulisut ilinniarsimasut amerlassusiat Kalaallit Nunaanni pissutsit naapertorlugit nalinginnaasuuvoq, tassa sulisut 30 %-ii inulaarlugit perorsaasutut ilinniartitsisutulluunniit ilinniarsimasuusarlutik. (Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2020).

Immikkoortortat pingasut meeqqat inersimasullu aalaakaassusiat eqqarsaatigalugu immikkooruteqarput. Meeqqanut minnernullu akullernullu immikkoortortami meeqqat arfineq-marluusut ilaat sisamat illumi ukiut arfinillit sinnerlugit najugaqarsimapput, ataaseq ukiuni 3-4-ini tassani najugaqarsimavoq, sinnerilu ukiuni 1-2-ini najugaqarsimallutik. Meeqqat ilaat marluk

qatanngutigiiupput, meeqqqallu qassiit siusinnerusukkut inissitaaffimminni ilisarisimareersimapput. Pisortaq ukiut qulit sinnerlugit tassani atorfeqarsimavoq (ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup piunerani tamarmi), pingasut ukiuni 2-4-inik atorfeqarsimapput, ataserlu ukioq ataaseq inorlugu sulisimalluni. Aasaanerani feeriarnerup kingorna sulisoq ataaseq allamik suliffittaarpoq, feeriaqataasulli sinneri feeriap kingorna suli sulisuupput. Taamaammat meeqqat akornanni, meeqqat inersimasullu akornanni kiisalu sulisut akornanni ataatsimut oqaluttuassartaqassuseq annertujaarpoq qanitariinnerlu annertujaarluni.

Qulaajaavimmi meeqqat pissutissaqarluarlutik sivikitsuinnarmik angerlarsimaffeqartarput. Taamalu marluk ukiup kingulliup ingerlanerani tassani najugaqalersimapput, ataaseq tassani ukiuni 1-2-ni najugaqarsimavoq. Feeriarnerup nalaani sulisut ilarpaalui sivisuatsiamik sulisuusimapput. Tamatumali kingorna immikkoortortami sulisut aalaakaanginnerulersimapput tassami sulisut qassiit meeqqanik feeriaqateqarsimasut soraarsimammata. Tassalu ataqatigiinnerup oqaluttuassartaa sivikinnerulersimavoq aammalu minnernut akullernullu immikkoortortanut sanillliullugu annerusumik ataqatigiikkunnaarfiusimalluni.

Meeqqanut angajullernut inuusuttuaqqanullu angerlarsimaffimmi meeqqat pingasut ukiut marluk tikillugit ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi najugaqarsimapput ataaserlu ukiuni 3-4-ini najugaqarsimalluni, kingullerlu ukiuni 5-6-ini tassani najugaqarsimalluni. Tassanissaaq sulisut 2019-imi ukiaaneraniilli aalaakaavallaarsimanngillat tassami sulisut feeriaqataasimasut apersuinerit ingerlanneqarneranni ilaat ataasiinnaq suli illumi sulivoq. Aqutsisoq feeriarnissamik pilersaarusioqataalluni ingerlatseqataassimasoq apersuinerup nalaani soraarsimavoq, sulisullu aalajangersimasut tallimat akornanni taamaallaat ataaseq ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi ukioq ilivitsoq sinnerlugu sulisimavoq.

Sulisussaaleqineq sulisullu nikerarnerujussuat ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaani taakkunani qaqutigoortuunngilaq, kisiannili Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit ilarpassuini pingaartumillu meeqqanik sullissivinni immikkut ittuni ilisimaneqarluarluni (takuuk soorlu Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2020). Immikkoortortani taakkunani pingasuni sulisoqarnerup aalaakaanerata assigiinngissitaarnerata taaneqarneranut pissutaasoq tassaavoq feeriarnerup misigisallu perorsaanermi atorsinnaanerannut sulisoqarnerup aalaakaaneranut apeqqutaanera misissueqqissaarnikkut paasineqarsimammat.

2.3 Meeqqat atugaat

2.3.1 Feeria sioqqullugu meeqqat atugaat

Meeqqat Mælkebøttecenterimut inissinneqarsimasut tamarmik angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnissartik sioqqullugu isumagilluarneqannginnermik nalaataqartarsimapput, amerlanerillu isumassortigisamik allanngorarnerinik nalaataqartarsimallutik. Tamatuma nassatarikkajuttagaa tassaavoq attaveqalerniarnissaminnut ajornartorsiortarnerat, inersimasunut killilimmik tatiginnittarnerat, misigissutsikkut ajornartorsiuteqartarnerat kiisalu isumatusaarsinnaassutsikkut piginnaanikinnerusarnerat (soorlu imminnut aqullutik kiisalu siunnerfeqarlutik iliuuseqarlutik). 40 %-ii sisamanik ukioqalernissartik sioqqullugu inissinneqarsimasarput, sisamararterutaat inissinneqaramik 4-5-inik ukioqarput, sinnerilu 35 % 6-12-inik ukioqalernissamik tungaanut angajoqqaaminni najugaqarsimallutik. Siusissukkut inissinneqarlutik meeqqat angerlarsimaffimminni sumiginnagaangitsoorsimasinnaapput, kisiannili aamma paarsisut allanngorarnerinik nalaataqartarsimasinnaapput sumiiffinnut assigiinngitsunut inissinneqartarsimagunik, imaluunniit ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi sulisut assut taarseraattarsimappata.

Kalaallit Nunaannili meeqqanut allanut ulloq unnuarlu angerlarsimaffinnut inissinneqarsimasunut sanilliullugit meeqqat Mælkebøttecenterimiittut atugarissaarnerupput. Tabelimi 2.1-imi takuneqarsinnaasutut agguaqatigiissillugu peqqiilliuuteqannginnerupput, pissusilersornikkut ajornartorsiuteqarnermut ikinnerusunik takussutissaqarlutik meeqqanullu inissitanut allanut sanilliullutk atuanngitsoortarneri ikinnerullutik. Tamatuma saniatigut meeqqanut inissitanut allanut sanilliullutik imigassamik, hashimik, imminut ajoqusernermik imminornissamillu eqqarsaateqarnermik ajornartorsiuteqannginnerullutik. Ataatsimut isigalugu Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni allarpassuarnut sanilliullugit meeqqat inuusuttuaqqallu Mælkebøttenimut inissitat tassaapput ajornartorsiuteqannginnerusut. Meeqqat atugarliornerusut Mælkebøttecenterip immikkoortortaanut inissitassanngortinneqarneq ajornerat pissutaanerugunarpoq, aamma meeqqanut taakkununnga Mælkebøttecenterip immikkoortortaasa perorsaanikkut tulluarnerunerat pissutaasinnaavoq.

Tabel 2.1 Ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni peqataasuni kiisalu Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni allani atukkatigut assigiinngitsunik ajornartorsiutillit amerlassusii. Procentinngorlugit

	Mælkebøtte-centeri	Kalaallit Nunaani ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni inissitat tamarmik
Timikkut tarnikkulluunniit peqqiilliuutillit	9	19
Pissusilersornikkut annertuumik ajornartorsiutillit (SDQ-skala tamarmiusoq)	20	35
Misigissutsikkut ajornartorsiutillit (SDQ-subskala)	20	45
Allaamasut (SDQ-subskala)	30	34
Taamaaqatimininnik peqateqarnermut ajornartorsiortut (SDQ-subskala)	15	27
Sakkortuuliortarnermik ajornartorsiutillit (SDQ-subskala)	30	53
Ajunngitsuliorsinnaassuseq annikitsoq (SDQ-subskala)	20	42
+6-inik ukiullit qaammat kingulleq ullut tallimat sinnerlugit atuanngitsoorsimasut praktikkerfimminniinngitsoorsimasulluunniit	6	33
+6-nik ukiullit ukiup affaani kingullermi qimaasimasut	18	36
+6-inik ukiullit imigassamik ajornartorsiuteqarsimasut	6	18
+6-inik ukiullit hashimik ajornartorsiuteqarsimasut	0	18
+6-inik ukiullit imminnut innarlersimasut	11	30
+6-inik ukiullit imminornissamik eqqarsaatillit / imminoriarsimasut	11	31

N: Meeqqat 22 Mælkebøttecenterip immikkoortortaaniittut. Meeqqat 279 Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni tamaniittut

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni meeqqat akornanni ajornatorsiutit pillugit misissuinermi immersugassaq. 2019

Inuit kikkuunerinik isertuussinissaq pillugu ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaasa pingasut assigiinngissutaannik tabelinngorlugu takutitsineq ajornarpoq. Misissueqqissaarnikkulli takutinneqarpoq meeqqanut mikisunut annerumaanullu immikkoortortamiittut meeqqanit immikkoortortani allani marlunniittunit pissusilersornikkut ajornartorsiuteqannginnerusartut, kiisalu inuusuttuaqat meeqqanut annernut najugaqarfimmiittut ingerlanerliuuteqarnerpaajusartut.

Atukkat assigiinngissusii ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaanut pulaarnermissaaq erserput. Meeqqanut mikinernut akullernullu immikkoortortamiittut ittuulaaraluarlutik, naapikuminarput kiisalu feeriarnerminni assilisaminnik takutissuisarput misigisaminnillu oqalut-

tuarusulersarlutik apersuinivut aallarteriaraangata. Illu qiimaffiuvoq, meeqqat ataatsimoortarfimmut isertarlutillu anisarput, sungiussisimarpasillutik sikaavinniit nerisassanik tigusisarlutik, ikinngutiminnik pulaartoqarlutik sulisunillu oqaloqateqartarlutik. Qulajaanermut immikkoortortaq nuannerpoq kisianili mikisunut akullernullu najugaqarfimmut sanilliullugu ilaqutariippalaannginneruluni. Meeqqat mikisut tassaniittut aamma assut ilakkuminarput feeriarnerminnilu misigisaminnik oqaluttuarusullutik. Nammineersinnaaqaat, oqalukkumalluarlutik, pinnguaqatigiillaqqillutik apersuisorlu pinnguaqatigilluarlugu. Sulisut ilakkuminarput, meeqqanulli mikisunut akullernullu najugaqarfimmiittunut sanilliullutik inersimasunut attaveqarniarnerminni amigaateqarnerusutut illutik. Qulaajaanermut immikkoortortamiittut annerit ingalassimaniarnerorpasipput apersorneqarnerlu nuannarinnginnerorpasillugu. Meeqqanut annernut inuusuttuaqqanullu najugaqarfimmiittut meeqqat ilaat ilakkuminarput, allalli avataaneersumik oqaloqateqarumanngilluinnarlutik. Piffissap annersaani inuusuttuaqqat amerlanerit ineeqqaminniipput illulluunniit avataaniillutik, taavalu sulisuunerusut ataatsimoortarfimmiillutik. Sulisut najugaqarfinnut allanut sanilliullutik sungiussisimarpasinnginnerupput, avataaneersuullunilu sulisut inuusuttuaqqallu attaveqatigiinnerat malugissallugu ajornakusoorpoq.

Mælkebøttecenterip immikkoortortaasa akornanni assigiinngissutaasunut pissutaasut tassaagunarput meeqqat inissinneqarnissartik sioqqullugu nalaatarisimasaat, meeqqat assigiinngitsunik utoqqaassuseqarnerat kiisalu meeqqat sulisullu aalaakaassusiat.

2.3.2 Feeriarnerup kingorna atukkatigut ineriartorneq

Nassuiarneqartutut feeriarnerup meeqqanut iluaqutaassusia uuttussallugu uuttuutit kisitsisitallit atussallugit tulluartuunngillat sanilliussivissaqannginnera pissutigalugu, taamaammallu ineriartortoqarsimappat ineriartornerup feeriarnermik pissuteqarsimanersoq oqaatigiuminaammat. Feeriarnerup kingorna meeqqat qanoq issusiat takussutissaqartikkumallugu nassuiarneqartutut sulisut qinnuigineqarput feeriarnerup kingorna meeqqat ineriartornerat pillugu apeqqutinik akisassanik immersueqqullugit. Ilisarnarunnaarsaanissaq pillugu immikkoortortat pingasuusut pillugit kisitsinik takutitsisoqarsinnaanngilaq, matumalu kingornani skemakkut takutinneqarpoq feeriarnerup siornatulli qulaajaavimmi angajullernullu immikkoortortami najugaqartut mikisunut akullernullu immikkoortortanut atugariffiunerusunut sanilliullutik ingerlanerliortortaqarnerusut. Taamaammat feeriarnerup siorna kingornalu uuttorneqarsinnaasumik ineriartortoqarnera erseqqissumik takuneqarsinnaanngilaq.

Tabel 2.2 Feeriarnerup kingorna meeqqat atugaasa ineriartornerat

	Nukarliit	Akulliit	Annerit
Misigissutsikkut ineriartorneq:	Ajornartorsiutit ataasiakkaat	Ajornartorsiuteqanngitsut	Ajornartorsiutit amerlakuluttut
Sakkortuuliortarnerup allanngornera	Ajornartorsiutit ataasiakkaat	Ajornartorsiuteqanngitsut	Ajornartorsiutit ataasiakkaat
Aallussisinnaassutsip allanngornera	Ajornartorsiuterpaaluit	Ajornartorsiutit ikittuinnaat	Ajornartorsiutit ataasiakkaat
Ikinngusersornerup ikinnguteqalersarnerullu ineriartornera	Ajornartorsiutit ataasiakkaat	Ajornartorsiutit ikittuinnaat	Ajornartorsiutit ataasiakkaat
Atuarnermi piginnaasatigullu ineriartorneq	Ajornartorsiuterpaaluit	Ajornartorsiutit ikittuinnaat	Ajornartorsiutit ataasiakkaat
Ulluinnarni ingerlalluarsinnaalerneq, soorlu ulloq unnuarlu malillugit ingerlaneq, nammineersinnaaneq	Ajornartorsiuteqanngitsut	Ajornartorsiuteqanngitsut	Ajornartorsiutit ataasiakkaat
Inuunermi atukkat ataatsimut isigalugit	Ataatsimut isigalugu amerlanerit ingerlalluarput	Ataatsimut isigalugu amerlanerit ingerlalluarput	Ataatsimut isigalugu ataasiakkaat ingerlanerliorput

2.4 Eqikkaaneq

Mælkebøttecenterip sullinniakkani tassaatippai meeqqat sumiginnagaasimasut annerusumik tarnikkut perorsaanikkulluunniit katsorsagassaanngitsut, ilaqutariippalaartumik avatangiiseqarlutik ingerlalluarsinnaasut meeqqat inissitat atugaasut ittuunngitsunik atugallit. Mælkebøttecenterip nammineq nassuiarpaa ingerlanerliorneq kingornuteqattaagaq unitsinniaritsik kingornuteqattaakkanillu allannguisunik pilersitserusullutik. Tamanna anguniarlugu sakkugineqartussat tassaapput meeqqat inersimasunut tatiginninnerat allisassallugu, siunissamut upperinninnerat annerulersissallugu, akuersaarneqarnermik takutitsivigissallugit taamalu imminnut naleqartinnerat annerulersissallugu kiisalu ulluinnarni atukkaminnik pitsanngorsaasinnaanngorlugit sakkussaqartilissallugit taamalu iliuuseqarsinnaanerulernissaannut ikiussallugit.

Mælkebøttecenteri pingasunik immikkoortortaqarpoq misissuinermut peqataasunik. Immikoortortaqarfik ataaseq qulaajaaviusarpoq pinasuartumillu inissiiviusarluni. Meeqqat ataavartumik angerlarsimaffittaartinnatik sivisunngitsumik tassaniittarnissaat siunertaagaluarpoq. Naleqquttunilli inissiivissaaleqisarneq pissutigalugu meeqqat ataasiakkaat ukiuni qassiini qulaajaavimmi najugaqartarput. Misissuinerup ingerlanerani immikkortortami sulisut taarseraatingaatsiarsimapput ukiorpaalunni aalaakaasimagaluariarlutik. Meeqqat 2-13-inik ukioqarput – affaat sinnerlugit suli atualersimanatik. Immikkoortortaq alla minnernut akullernullu najugaqarfiuvoq. Massakkut meeqqat tassaniittut 7 aamma 13 akornanni ukioqarput sulisoqarnerlu aalaakaavoq. Immikkoortortaq kingulleq meeqqanut annernut naatsorsuusaavoq, taakkulu inissinneqarnermik nalaanni 12-15-inik ukioqartarput. Misissuinerup nalaani inuusuttuaqqat 12-20-inik ukioqarput. Immikkoortortami tassani sulisut aalaakaavallaanngillat.

Kalaaliaqqanut ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni inissitanut allanut sanilliullutik Mælkebøttenimiittut ingerlalluarnerupput. Immikkoortortalli akornanni assigiinngitsoqarpoq, tassa meeqqanut minnernut akullernullu immikkoortamiittut immikkoortortat sinnerini marlunni meeqqanut sanilliullutik atugarissaarnerummata. Immikkoortortami tassani meeqqat sulisullu aalaakaanerunerat, taamaammallu meeqqat sulisullu ataqatigiilluarnerat tatigeqatigiinnerallu tassunga pissutaasinnaavoq.

Paasissutissat uuttorneqarsinnaasut katersorneqartut feeriarnerup siorna kingornalu meeqqat atugaasa allanngornerinik takutitsinngillat. Feeriarnerup iluaqutissartai kapitali 4-imi nassuiarneqartut piffissami sivisunerusumi sunniukkiartortarmata, soorlu meeqqat inissitat sulisullu misigisaqaqatigiinnerat, meeqqat pissusilersuutaanni allanngoriartornerit feeriarnermi ataatsimi pissuteqarnersoq uuttussallugu qanorluunniit ajornakusuussaaq.

3 Feeriap imarisaa

Misissuinermi 2019-ip aasaanerani ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni peqataasuni meeqqat sulisullu Danmarkimi feeriarnerat annermik sammineqarpoq.

3.1 Feeriarnerup piareersarneqarnera

Nunap isorartunerujussua inuillu ikittuinnaanerat pissutigalugu Kalaallit Nunaanni aammalu nunanut allanut assartuineq angalanerlu akisoorujussuupput. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiut angalassagaangata tamatuma saniatigut sulisunut angalaqataasunut akissarsiassat kiisalu soorunami feeriarfimmi ineqarnermut, aliikkusiarfinnut allanullu aningaasartuutissat ilanngunneqassallutik. Taamaammat ataatsimut katikkaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmut meeqqanik feeriartitsineq assorsuaq akisusarpoq, aningaasallu taakku missingersuutinit nalinginnaasunit tiguneqassanngippata feeriarnerup piareersarneqarneranut iliuusissaq siulleq tassaavoq aningaasannanniarneq, soorlu aningaasaateqarfinnit ilaannilu kommunimit inissiisuusumit.

3.1.1 Sumiiffissanik sammisassanillu toqqaaneq

Feeriarnissamut aningaasassaqarneq paasinarsereeraangat sulisut imaluunniit aqutsisoq meeqqat inersimasullu ornissinnaasaannik nassaarnialersarput, taakkunani sammisassaqassaaq meeqqanut naleqquttunik. Sumiiffimmi namminermi biilerlunilu orniinarissani sammisassaqassaaq. Sulisut naapertorlugit sammisassat, soorlu issuakkami tulliuttumi ersertutut, perorsaanermut tunngavallaarneq ajorput, tassaasarlutilli nammineq meerarisat peqatigissagaluaraanni sammineqarsinnaasut, kiisalu meeqqat Kalaallit Nunaanniiginnarlutik misigisassarinngisaat:

> *Meeqqat misigisaqartinnissaat toqqarparput. Maanimi akunnerni tallimani sissamiittoqarsinnaanngilaq sioqqanilu pinnguarujuuginnartoqarsinnaanani. Maani Lalandiaqanngilaq. Misigisaq tupinnaqaaq. Puigorallagassarinngisaminnik misigisaqarput.*
> (Sulisoq, najugaqarfimmi)

Ilisimalluakkat nutaallu oqimaaqatigiisilluarnissaat sulisut anguniartarpaat. Meeqqat nutaanik siornatigut misigisarsimanngisaminnik misigisaqarnissaat pingaaruteqarpoq. Aammali pisussat ilisimakannereeraani meeqqanut iluassaaq, ilaatigut toqqissisimanissaat pillugu, ilaatigullu sumut pisussamut aalajangersimasumut qilanaarnissaat pillugu. Meeqqat ilarpaalui alliartornerminni pakatsisitaasarsimapput neriuutigisaraluatik qilanaarisaraluatillu pineq ajormata. Taamaammat inersimasut oqaatsiminnik eqqortitsinissaannik upperinninnissat immini aamma sungiusaataavoq. Taamaammat uteqqiinerit siumullu pisussat takorloorneqarsinnaanerat pingaaruteqarluartarpoq feeriat pilersaarusiorneqassagaangata. Aamma ornigassaq ilisimareeraani sulisunut eqqissinarnerusarpoq meeqqanik qasukkarsimaartitsisarmat ilorrisimaartitsinarnerummallu.

Aammali meeqqanut annernut feeriarnerup misigisanik nutaanik, taamaattorli misigeriikkanut eqqaanartunik silarsuarmilli tarparsaataasunik misigisaqarnissaq pingaaruteqarpoq. Taamaammat meeqqanut minnernut akullernullu najugaqarfiit kiisalu qulaajaavimmiittut eqqarsaatigalugit sulisut aalajangersimapput aasarsiortarfik siornatigut tikereersimasartik orninniarlugu, meeqqanulli annernut najugaqarfimmi sulisut sumiiffimmut ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmit tikinneqarsimanngitsumut ingerlanissaminnik aalajangersimallutik.

3.1.2 Meeqqanik peqataatitsineq

Piareersarnerup ingerlanerani sulisut meeqqanik qanoq peqataatitsigisarnerat sumiiffimmiit sumiiffimmut allanngorartarpoq.

Meeqqanut annernut inuusuttuaqqanullu najugaqarfimmi sulisut oqaluttuarput inuusuttuaqqat sumunnarnissaminnik, aammalu taakkunani sunik sammisassaqarneranik ilisimatinneqarsimasut, tamatumali saniatigut oqaluttuarputtaaq sulisut annermik aalajangertaraat feeriami sumunnartoqassanersoq. Sulisut ilaat apersorneqarnermini kingumut qiviarluni oqarpoq inuusuttut piareersarnerusimasariaqaraluaritik ilaasamigooq sivisuumik ingerlaartarnerit, sukkassuseq inuppassuillu sukisaarsaartarfinni naapittakkatik orulussutigisarmatigit.

Qulaajaavimmi aviisinngualiortoqarsimavoq meeqqat angalanermut piareersarsinnaajumallugit. Assitarai Nuummi matu anisarfik, timmisartumik bussinillu angalaneq, aasarsiortarfik, kiisalu aasarsiortarfiup eqqaani pinngortitaq. Sulisoq oqaluttuarpoq taakku meeqqanut iluaqutaasut:

> *Taanna taakkununnga iluaqaaq, tassami sunik assigiinngitsunik ilisarsisinaapput, taakkulu pillugit oqaloqatigisinnaasarpavut. Atuagaaqqiatsinni sammisaq qitiusoq malinnaavigisinnaasarpaat. Takusinnaasakkalu malillugit takusatik misigisatillu ilisarisinnaasarpaat. […] Angalanerminni taamaalillutik toqqisisimanerusinnaasarput, isumaqarpungalu suut tamarmik taamaalillutik paatsiveqanngingerat minnerulersoq* (Sulisoq, najugaqarfimmi)

Minnernut akullernullu najugaqarfimmi sulisut oqaluttuarput feeriap imai utaqqinerlu meeqqanut erseqqinerulersikkumallugit qanoq krydsiliisarneq siusinnerusukkullu feeriarnermit assilisatik atorsimagitik. Sulisut naapertorlugit taakku iluaqutaapput meeqqanut feeriami susoqarumaarnersoq pillugu assut pissangasunut, meeqqanullu piffissamik takorluuilluarsinnaanngitsunut, taamaalillutimmi pisussanik takorluuisinnaanerulerput, aammalu aallartinnatik qanoq utaqqitigissanerlutik. Taamaaliornikkut piareersarneq tassani aammalu qulaajaavimmi ataatsimut misigisaqarfiulerpoq:

> *Ileqqortaarsimavugummi meeqqat aasarsiortarfimmi assilisanik sumunnarfissatsinnillu takutittarlugit, kiisalu ullunik kisitsillutik krydsiliisarput. Krydsiliinissartik assut soqutigisarpaat. Aamma oqartarput ullumikkut Ivaana, taavalu Johanna krydsiliissaaq. Meeqqat tamarmik ulluni assigiinngitsuni krydsiliinissamut periarfissinneqartarput.* (Sulisoq, najugaqarfimmi)

Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaani pingasuni sulisut assigiimmittaaq isumaqarput feeriami susoqarnissaa pillugu meeqqanik peqataatsitsinerup iluaqutaaneranik, annermilli qulaajaavimmi kiisalu minnernut akullernullu immikkoortortami annermik taamaaliortoqarsimavoq. Piareersarneq feeriarnermut imminermut pingaaruteqarpoq tassami meeqqat susoqarnissaanut piareersimanerat sulisunut eqqissisimanerulersitsisarpoq eqqissiviilliorfissallu ikinnerusarlutik.

Kisiannili minnernut akunnernullu najugaqarfimmi piareersarneq suli sukumiinerusumik eqqarsaatersorfigineqarpoq piareersarnerlu perorsaanikkut immikkut naleqartinneqarluni, tassami feeriamut qilanaarneq kiisalu qilanaarnerup pisorpiaallu ataqatigiinnerannik misigineq meeqqat pereersunik pisunik pisussanillu ataqatigiisitsisinnaanerannik nukittorsaatitut pilersaarusiorsinnaalernissaannulu perorsaanermi isigineqarmat. Perorsaanermi feeriarnerup atorneqarnera tamanna immikkoortumi 4.3-mi sukumiinerusumik allaaserineqarpoq.

3.2 Danmarkimi feeriarneq meeqqat isaannit isigalugu

Feeriarneq eqqartorneqartoq aasarsiortarfinni attartukkani pingasuni assigiinngitsuni pivoq, taakku tamarmik meeqqanut tallimaniit arfineq marlunnut kiisalu sulisunut pingasunut sisamanut inissaqaput. Feeriarfinnut ingerlasinnaajumallutik meeqqat inersimasullu Kalaallit Nunaanniit Københavnimut timmisartorput taavalu timmisartunik aamma/imaluunniit bussinik feeriarfissanut sissanut nalunnguarfissaqqissunut qanittunut ingerlallutik. Feeriarnerup nalaani biilit attartukkat bussiaqqalluunniit atorneqarput.

3.2.1 Meeqqat nukarliit feeriarnerminni misigisaat

Qulaajaavimmeersut Falsterimi Marielystimi feeriarput immikkoortortaqarfimmiut siusinnerusukkut feeriarfigereersimasaanni. Aasarsiortarfimmik angisuumik illup iluani nalunnguartarfilimmik kiisalu ilaatigut illup eqqaani pississaarfeqarluni pinguartarfilimmik attartorput. Ullut ingerlapput sissami naloraarfiusarlutik, aasarsiortarfiup eqqaani pinnguarfiullutik, atisanik sunillu assigiinngitsunik meeqqat ukiup sinnerani atugassaannik niuerniarfiullutik aliikkusiartarfinnullu takornarniarfiullutik. Meeqqat amerlanersaat mikisuummata ullorsiutaat inersimasunit allagaasarput naatsuinnaallutillu, assitagissaarpulli. Apersuinerit tamarmik sulisumik oqalutseqarluni ingerlanneqarput taamaammallu meeqqat oqaatigisaat sulisunit oqaluttuareqqitaasarlutik. Ullorsiutini apersuinernilu meeqqat samminerusaat tassaapput hiistinik, aamanganianik (mariehøne) tuttuusanillu takuninnertik, sioqqani pinnguarnitik imaanilu naloraarsimanitik, naluttarfimmi naloraarsimanitik kiisalu pississaartarfimmiittarsimanitik, sikutornitik taavalu aliikkusiartarfinni rutsjebanerujussuarni ingerlasarsimanitik. Erseqqilluinnarpoq meeqqat akunnerminni sulisunillu peqateqarnitik nuannarisimagaat. Qassiit ullorsiutiminni oqaatigaat uumasunik nujuartanik, soorlu leopardinik, nannunik nagguaatsunillu Danmarkimi takussangasimagaluarlutik, allassimanngilarli tamakku uumasuusivinni Danmarkimiluunniit pinngortitami takussangasimagaluarneraat. Meeqqat nukarliit kiinarsorneri pissusilersornerilu nuannaarpaluttaqaat feeriarnerminni misigisaminnik oqaluttuukkaangaminnga oqaatsillu immikkoorutaagaluartut assorsuaq nassuiaarusuttarlutik.

Niviarsiaqqap oqaluttuaraa Kastrupimut missimatsiaannarlutik mittarfimmiit anipallassimalluni orpinnik takujumalluni:

Anipallappunga. Orpinnik ujaasivunga. Ungasissumi orpeqarpoq. Danmarkimi qaqqaqanngilaq. Tuttuusaqarpoq hiisteqarlunilu. Orpiit amerlaqaat. Kusanaqaat. (Meeraq, najugaqarfimmiittoq)

Sulisoq oqaluttuarpoq mittarfimmiit aniinnarluni biillilu sukkaqalutik motorvejikkoortut takullugit qanoq nukappiaqqat minnerit ilaannut misigisaasimasoq angitigisoq:

> *Timmisartumit aniinnarlutali tupigusuttorujussuanngoreerput. Sivisuumik ingerlavugut – biilillu sukkaqisut amerlaqaat. Taava Svend oqarpoq biilit Lynet McQuuenitulli sukkatigisut […] Danmarkimi taama pikkunartunik misigisassaqartuaannarput*
> (Sulisoq, najugaqarfik)

Nukarliup marlunnik ukiullup utoqqaanersaatalu 13-inik ukiullup ukiui assigiinngeqimmata meeqqat minnerit pinerullugit sammisaqartarneq meeqqat annerit aporfittut misigisarpaat. Niviarsiaraq anneq oqaluttuarpoq:

Meeqqat mikisut ilagalugit nuanninngilaq. Meerarpaloqaat. Pikkunaapput. (Meeraq, najugaqarfik)

Meeqqalli sinnerisa oqaluttuaat naapertorlugit imminnut aliikkutariilluartarsimarpasipput inersimasunullu qaninnernik nuannarisarsimallugu. Nukappiaqqat marlussuit apersorneqarnerminni assut illaatigaat sulisut ilaat ”ataatamik” taasoorsimagamikku, ataasiaratillu eqqaasarpaat meeqqanik allanik killilersugaanatik pinnguaqateqartarnertik qanoq nuannertigisartoq.

Matuma ataani meeqqat minnerit marlussuit ullorsiutaanni misigisanik toqqakkanik oqaluttuaat atuarneqarsinnaapput.

Meeqqat minnerit ullorsiutaanni feeriarnermit eqqaamasat aalajangersimasut

Feeria sioqqullugu:

Timmisartussaagut. Trampolinimi pissisaartussaavunga. Uumasunik takusaqassaanga soorlu leopard, panda løvelu. Sinittarfiit qanoq isikkoqarnissaat pissangagara. Immaqa tappavaniitilluta kallissaaq. Danmarkimiinnitsinni qarleeraqartassaagut. Nutaanik isersimmatitaartussaavunga nutaanillu pinnguartaarlunga. Talikkut puttaquserlunga nalunnguartassaanga. Danmarkimi pulateriaarsoqarpoq (pinngussanik).

Feeriarnermi misigisat

Ullumikkut aasarsiortarfiup eqqaani Marie arpaqattaaqatigaara. Nuanneqaaq. Trampolinimi pississaarluni nuannernerpaavoq. Ullumikkut sissamiippugut, naloraarpugut Svendilu sioqqani pinnguaqatigalugu. Ullumikkut trampolinimi pississaartillunga timmiarpassuit takuakka. Ullumikkut sissamiippugut, imaani nalukkama nillerpoq.

Aamanganiaq ulussannut mippoq. Ersilaarpunga.

Ullumi sikutoratta nuannernerpaavoq. Aamma pisiniarfimmi nalulluni talikkut puttaqutinik takuvunga, tungujortuupput. Aqqusinermi erfalasorpassuarnik takuvunga.

Pisiniarpunga […]. Isarussanik naluusinik pisivunga. Aamma seqinersiutitaarpunga appelsinjuicesillungalu. Ullumi qimuttuitsorpugut, nuannerpoq.

3.2.2 Meeqqat akulliit feeriarnerminni misigisaat

Meeqqanut minnernut akullernullu najugaqarfik Falsterimi Marielystip eqqaani aasarsiortarfimmik attartorpoq, tassanngalu sissaq pinnguartarfiillu orninneqarsinnaapput illullu silataani ivigaqarfeqarpoq arsarfiusinnaasumik. Ullut ingerlanerini sissaliarneq, pinnguarneq, aliikkusiartarfimmiinneq, niuerniarneq aasarsiortarfimmilu filmerujoorneq sammineqartarput. Feeriap ingerlanerani meeqqat ilaat inuuissiortinneqarpoq, meeqqallu arlaat ilaquttaminni qanittumi feeriartuni tukkuvoq.

Ullorsiutini meeqqat ilaat sukumiisumik misigisalikkersaartarput misigisatillu isummersorfigisarlugit. Allat naannerusunik allattarput misigisatillu nalilersungaasanagit. Meeqqat allaaseriiumasagaasa ilaat qallunaajaqqanut amerlanernut ulluinnarsiutaaqaat immaqalu maluginiarneqassanngikkaluarlutik. Soorlu niuertarfiliarneq imaluunniit orpinnik, siuteqqunik, aasiannik, ukallinik, tuttuusanik, savanik hiistinillu takunnineq. Amerlanernut aamma Danmarkimi pisiniarfissualiarneq misigisaavoq angisoorujussuaq, taakkunanimi atisanik sunillu assigiinngitsorpassuarnik Kalaallit Nunaanni pisiarissallugit akisuunik toqqaasinnaasarput, taavalu aappaagornissaanut naammattunik atisarpassuarnik nassarlutik anisarlutik.

Allat maluginiagaat sulisut taarseraagatik ulluni 14-ini ilagiinnarlugit inersimasunut qanillinermik nuannisarnermillu imaqarput. Meeqqat ilaasa oqaluttuaraat soorlu siniffisuarni unnussuarmut filmerujoortarnitik. Ataatsip maluginiarpaa inersimasut arlaata nuannersumik ateruseqartikkaani. Ataaseq oqaluttuarpoq iterami inersimasumit pakkunneqarsimalluni. Qassiillu oqaluttuarput qanoq tissinartigisoq aliortortarfimmi inersimasut ilaat ersilermat anillannissamilu tungaanut meeqqat arlaat tasiortariaqarsimammagu.

Aamma imaani nalunnguarneq, seqinnisaarneq, pinnguartarfimmi pinnguarneq, naluttarfimmi nalunnguarneq, pississaarfimmi pississaarneq misigineqartarsimapput kiisalu meeqqat illaqatigillutik, imminnut atsersortaallutik pitsittaattarlutillu ataatsimoorlutik misigisaqarnerat oqaatigineqartarpoq.

Tamatuma saniatigut aliikkusiartarfinni misigisaminnik oqaluttuartut qassiuupput, tassa meeqqat nuannisartarsimaqaat aammalu sapiisertariaqartarsimallutik nangiarnartoqaraangat imaluunniit inuppassuit sungiusimasaminnik amerlaneroqisut akornisigut namminneerlutik ingerlasarsimallutik. Meeraq ataaseq aliikkusiartarfiliannginnerminni pissangasimangaarami naarlussimavoq. Ataaseq oqaluttuarpoq aliikkusiartarfimmut isernerminnit siusinnerusukkut iliortarnertik uteqqikkaat, tassa assatik pattallugit nilliallutillu. Aamma qassiit oqaluttuarput aliikkusiartarfinni ersillutik qiasarsimallutik taamaattorli misileeqqeqattaartarsimallutik.

Meeraq najugaqarfimmeersoq: *Assimi uani* [ullorsiutini, aaqqiss.] *assorsuaq pissangavunga nangianartunik suli misiliinikuunginnama. Aalajangereersimavunga nangiarnartumik misiliiniarlunga. Det gyldne tårn-imut assigusoq misilippara, kingornalu qiallunga.*
Apersuisoq: Nuannerpallaarpalunngilaq. Kisiannimi nuannerpoq?
Meeraq najugaqarfimmeersoq: Nangiarpunga, tulluusimaarpungali kingorna. Immaqa misileqqissavara.

Aammali annilaanganeq, aliasunneq maqaasinerlu oqaluttuarineqarput, soorlu meeqqap oqaluttuarigaa qatanngutigiit ulloq unnuarlu angerlarsimaffiup immikkoortortaani assigiinngitsuni najugaqartut ulloq naallugu pinnguaqatigereerlutik avissaartussanngoramik aliasussimasut. Aamma meeraq ullorsiummini oqaluttuarpoq atsani Danmarkimi najugaqartoq naapissinnaagamiuk qanoq nuannertisoq, kingornali inuulluaqqusariaqaleramik qanoq aliasussimatigaluni.

Matuma ataani meeqqat minnerit akulliillu ullorsiutaanni misigisaat aalajangersimasut saqqummiunneqarput.

Meeqqat akulliit ullorsiutaanni feeriarnermit eqqaamasat aalajangersimasut

Feeria sioqqullugu: Marielystiliarnissatsinnut Lalandialiarnissatsinnullu qilanaarpunga. Aasarsiortarfimmi aasiaqarnissaa annilaangagilaarpara. Lalandia allangorsimannginersoq pissangagaara. Aamma hiistissanersugut pissangagilaarpara.

Feeriami misigisat

Kangerlussuup tungaanut minutsini 55-ini timmisartorpugut. Timmisartorsuarmut akunneq ilivitsoq utaqqivugut. Akunnerni sisamani timmisartorpugut. Ivaana issiaqatigaara.

Timmisartumi isumannaallisaanermut ilitsersuut takutinneqarpoq ajutooraluarutta qanoq iliussanersugut nalunnginniassagatsigu. Ajunngilagut Danmarkimullu apuuppugut. Piffissaq ingerlalertoqaaq – immaqa filmeriarama.

Sivisulaartumik busserpugut, aqqutaanilu hiistinik takuvugut. Sumut killinnerluta apereqattaartarpugut. Ila qilanaaqaagut. Apuukkatta pinnguartarfimmi pinnguarpugut sissaliarlutalu.

Ullaakkut iterama sissaliarnissatsinnut qilanaarpunga. Akunnerni sisamani sissamiippugut imaanilu nalunnguarluta. Palilaarpunga.

Niuerniaratta nuannisarpugut. Atisarpassuarsivugut. Unnoqisukkut filmerpugut. Ulloq nuaneqaaq.

Ullaakkut niviukkanit nissukkut miffigiteqattaarninnit iternerlutsinneqarpunga. Bordtennisserpunga Natashalu illaqattaaqatigalugu. Aasarsiortarfimmi [immikkortortamut] allamukarpugut taakkulu naluttarfianni nalunnguarluta. Uanga, Marie, Ane kiisalu Minik pinnguaqatigiippugut. Uagut aasarsiortarfitsinnukaleratta [qatanngutigiinnik] qiasoqarpoq. Avissaarusunngikkaluarmata nalligaavut. Ulloq sivisuvoq pitsaallunilu, assullu nuannisarpugut.

Ullaakkut iterama Lalandialiarnissatsinnut qilanaangaarama pissangalerpunga. Lalandiamut pigatta oqarpunga ”Kiisami”. Lalandia angeqaaq alutornaqalunilu. Sisusarfiit assigiinngitsut tallimat arlaleriarpakka. Aamma tsunami misilippara. Aamma cirkusimiippugut eqqumiitsunillu takusaqarluta. PS. Qungujulajuaannarpunga. Aliikkutassanik assigiinngitsunik misiliisarluni pissanganaqaaq.

Meeqqat akulliit ullorsiutaanni feeriarnermit eqqaamasat aalajangersimasut

Føteximut niuerniarpugut. Nuannersorujussuuvoq. Taama nuannertigissasoq ilimaginngikkaluarparput. Unnukkorsioreeratta torersaavunga nerrivillu asallugu. Pinnguartarfiliaratta qinngasaarneqarpugut, soqutiginngilarpulli. Nerisassiorpunga mamaqaallu. Unnukkut filmi nuannerluinnartoq isiginnaarparput.

Ullaakkut iterama Niviaaluk (inersimasoq) nassaarineq ajulerpara. Sunaaffa Niviaaluup Ineqi tutikkaa. Taava Youtubemi isiginnaarpunga.

Ullaakkut iterama eqqaasara siulleq tassaavoq ”Bonbonland”. Bonbonlandimut biilerpugut akunneq ataaseq minutsillu pingasut. Bonbonland takugatsigu ersaartarpugut nilliallutalu. Ingerlaannaq isertarfianut arpappugut. Kyllingen kiisalu Svend Svingarm misilipparput. Sunaaffa Sibora marloriarluni ilisimajunnaarsimasoq, allamilli misiilivoq.

Angerlarnitsinni Kangerlussuarmi akunnerni tallimani utaqqivugut. Pisuttuaratta ukallinik qassinnguanik takuvugut. Nuannaaqaagut angerlarnissatsinnullu qilanaarluta.

3.2.3 Meeqqat annerit inuusuttuaqqallu feeriarnerminni misigisaat

Meeqqat annerit inuusuttuaqqallu najugaqarfiat Jyllandip avannaani Vesterhavip sineriaani aasarsiortarfimmik attartorsimapput. Ullut ingerlanerini arsaattarput, sissami pisuttuartarlutik, niuerniartarlutik kiisalu aliikkusiartarfinniittarlutik aammalu orpinni qallortarfinniittarlutik. Aamma superligami arsaattut isiginnaarpaat kiisalu bunkerit sorsuunnerit aappaaneersut tamaaniittut takornariarlugit. Tamatuma saniatigut meeqqat sulisullu ilaquttanit Danmarkimi najugaqartunit tikeraarneqartarput.

Meeqqat utoqqaassusiat pissutigalugu ullorsiutit apersuinerillu meeqqanit minnernit isummersorfiunerupput, aamma misigissusilersuinerat misigisaminnillu nalilersuinerat annerutsiarpoq. Ullorsiutaalli aamma meeqqani mikisunisulli qallunaajaqqat sorpassuarnik nalinginnarilluinnagaannik meeqqanit nutaatut alutornartutullu misigineqartarnerannik takutitsiviupput. Assersuutigalugu nukappiaraq ullorsiummini allappoq Danmarkimi orpippassuarnut angalaartillutik filmimik ersinartumik eqqaasaqarsimalluni. Allallu allaaseraa pisiniarfimmi mamakujussiniarsimallutik, kiisamilu slushice qilanaarisartik pisimagitsik.

Pisiniarfissiungaatsiartarsimapput, meeqqallu amerlanerit pisiatik neriniartarfinnilu assigiinngitsuni nerisatik allaaserilluartaqaat.

Aamma aliikkusiartarfiit eqqaamasaqarfigilluarpaat. Misilitassat misileqattaartangaaramikkit merianngulinngitsoorneq ajorput, nukappiaqqallu oqaatigaat nalunnguartarfimmi nivissanut naluusaannaasunut isikkortuallaalaartarsimallutik. Meeqqat allat oqaluttuarput orpinni qallortarfinni nangiarlutik qiasarsimallutik iluatsikkamikkuli tulluusimaarsimallutik, aamma VR-brillit atorlugit zombienut akiuukkamik qanoq ersiorlutillu illartarsimatigalutik.

Tamatuma saniatigut ullorsiutini erserpoq nammineq ilaquttanit sulisulluunniit ilaqutaannit pulaarneqarneq qilanarisaanni annerit ilagisimagaat misigissuseqarfiginerpaasimagaallu. Takusinnaallugit nuannertaqaaq qujanaqalunilu, inuulluaqqusinerli aamma alianartortaqartarpoq, imaluunniit feeriarnermi naapinngitsoorsimagaanni:

> *Uteratta qatanngutiga arnaq takkuppoq – ila takornioqaagut. Ilaginera sivikikkaluaqisoq takugakku qujamasoqaanga.* (Meeraq, najugaqarfik)

> *Ullumi inuuissiorpunga taavalu ilaquttannik Lisbethillu angajoqqaavinik tikeraartoqarpugut. Ulloq nuannerluinnarpoq. Unnukkorsiorneq sioqqullugu ilaquttakka aallartussangormata qiavunga nalunnginakkumi sivisuumik takoqqinnaviarnagit.* (Meeraq, najugaqarfik)

> *Qatanngutiga arnaq angajulleq maqaasigakku ukiorlu manna takunngitsoortussanngorakku qiavunga.* (Meeraq, najugaqarfik)

Meeqqat amerlanerit sulisut angajoqqaavi aataamik aanaamillu taagorpaat. Siusinnerusukkut takusimavaat (Danmarkimi imaluunniit Kalaallit Nunaanni siusinnerusukkut feeriarnerni) taamaammallu takoqqinnissaat qilanaarisarlugit. Ilagalugit nuannarisaqaat, qimaleraangamikkillu unganeq aamma misigisarpaat:

> *"Aanaa" "Aataalu"* [Sulisut angajoqqaavi, aaqqiss.] *naatsiviimmi namminneq naatitaminnik pajupput. Oqaluttuuppaatigut Bulbjergimilu sissaliaqatigalugit nalunnguarpugut. Illumut uteratta aataa aanaalu nuannisaqatigaavut assut illaqatigisarlugit. Aataa qinngasaarpara, kalaallisullu ilinniartilaarpavut – ajoraluartumik angerlarput.* (Meeraq, najugaqarfik)

Sulisunittaaq pinnguaqateqarlutillu nuannisaqateqartarnertik meeqqat eqqartortarpaat. Sulisut ilaata ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiit soraarsimalluni feeriarnerup nalaani oqarnera meeqqat ullorsiutaanni aamma inituvoq.

Matuma kingulianiittoq meeqqat annerit ullorsiumminni misigisalikkersaarutaannik imaqarpoq.

Meeqqat annerit feeriarnerminni misigisaat
Meeqqat marluk ullorsiutaannit eqikkakkat Mobilitaanni facebookerlungalu snapchaterpunga – ikinngutikka Messengerikkut allagaqatigaakka. Orpiit akornisigut aqqusinikkut pisuttuarpugut – allaanngilaq filmi ersinartoq, nunatsinnimi orpeqanngilagut. Aalborgimi qallortarfimmi Tarzaniisaarpugut banellu assigiinngitsut arfinillit misilillugit. Bane 6 ilungersunarnerpaavoq – portungaarmat qiavunga. Bane X pikkunaaqaaq. Bussini Jens [meeraq najugaqarfimmeersoq] oqalorujoorpoq – tissinaqaaq. Fårup Sommerlandimiikkatta nuanneqaaq. Lynet, Falken aamma Træstammen kiisalu rutsjebanet tamaasa misilippavut kiisalu naluttarfimmi malissiortarfik misilillugu. Træstammen nuannarinerpaavara. Hiisterlunga misilippara, pitsaanerusimassagaluarporli sukkanerusimagaluarpata. Naluttarfimmi inequnartunik niviarsiaqaqaaq. Isikkortunartaqaat. Naratsimik takuvugut kiisalu pisiniarfiup silataani qimmiaqqamik inequnarnerpaamik. Ippernaasarujussuaq toquppara. Kiisami qilanaarisannik slushicetorpunga. Aalborgimut niuerniartilluta silami nipilersortartumik takuvugut. Bilkami skuutaarlungalu nasaarartaarpunga. Aalborg Shopping Centerimi kiisalu Ålborg gågademi pisiaraakka nalunaaqutaaraq, tujuuluk, alersit kiisalu mobilip puua. Kingorna McDonaldsimi burgeritorpugut. Uteratta qatanngutiga arnaq angajulleq takkuppoq – takornioqaagut. Sivikikkaluaqisoq takunera assut qujamasuutigaara. Illu tamaat torersarparput naluttarfimmilu nalunnguarluta – siallerpoq kallerlunilu. Nutaanik seqinersiutitaarpunga smartiulluinnartumillu killortillunga. Arsaappugut arsarlu tammarsimasoq nassaaraara. Sissami kiisalu aasarsiortarfiup eqqaani nalunnguartarfimmi nalunnguarpugut. Nipilersuutinik tusarnaarpunga eqqissinarigakku nukissannillu tunisarmanga. Aalborgimi arsaattunik isiginnaarpugut – arsaattarfivissuarmik aatsaat takuvunga, pikkunaqaaq. Ajoraluartumik Esbjerg illersugara ajorsarpoq. AAB-mik illersuisoq aalakoortoq takuara, arsaannerullu kingorna pilukkattoqarpoq. Tusarpara Lisbeth (inersimasut ilaat) sommerfeeriap kingorna soraassasoq, aammali tusarpara Action House-mukassasugut tassanilu gokartertoqarlunilu lasergamertoqartartoq – qilanaarpunga. Action House ajorpallaanngilaq. VR lasergame misilippara. Lisbeth ingerlaqatigaara. Thorup strandimi unippugut assullu assiliisaqattaarluta. Bulbjergimi Vigsømilu bunkeret takuavut (Olsen-bande-bunkeren). Nalunnguarusunngilanga, ulikaqattaarpungali assiliisaqattaarlungalu. "Aanaa" "Aataalu" [sulisut angajoqqaavi, aaqqiss.] naatsiviiminni naatitaminnik aggiussipput. Oqaluttuuppaatigut, ataatsimoorlutalu Bulbjergimi sissaliarpugut nalunnguarlutalu. Illumut uteratta "aataa" "aanaalu" nuannisaqatigeqaavut illaqatigalugit. "Aataa" qinngasaarpara, kalaallisullu oqaatsinik ilinniartippavut – ajoraluartumik angerlarput.
Meeqqat marluk ullorsiutaannik eqikkaaneq Danmarkimi inuuissiortussaagama nuannissaqaaq, neriuppungalu ilaquttannik takkuttoqarsinnaassasoq. Fårup sommerlandimiinnissamut qilanaarpunga, aamma uh, Lisbethip angajoqqaavisa aggernissaannut qilanaarpunga. Aasarsiortarfimmi naatsiivik qilanaarinerpaavara, angeqaaq arsaaffigineqarsinnaallunilu.

Meeqqat annerit feeriarnerminni misigisaat
Illu nuanneqaaq, kisiannili aasiaqaqalunilu aasiaat qassuteqaqaaq.
Grillerivugut mamaqaallu. Kingorna nalunnguartarfimmiippugut, tilluusarujussualerpunga annernaqaarlu. Nalunnguartarfilli ajunngivippoq.
Storcenterimiippugut, qasungaaramali suut tamaasa qinngaraakka. Aalborg storcenterimi nutaanik Nikenik naatsortaarpunga, trompetbuksit, tujuuluit kiisalu assammiortaarlunga. Aasarsiortarfimmi arsaappugut mobilerlutalu. Kingorna cheeseburger menutorpugut, qaarsillaqaangalu.
Fårup Sommerlandimiippugut – orpiusarsuit assut nuannerput, masattaqaagut quisuungajalluinnartarlutalu. Aamma malissiortarfik misilipparput, vandcykloni, surf hill, wild rivers aamma misilippavut.
Ullumi nalliuppunga, taavalu ilaquttakka Lisbethillu ilaqutai pulaarput. Ulloq nuanneqaaq. Unnukkorsiornissarput sioqqullugu angerlartussanngormata qiavunga nalunnginnakku sivisuumik takoqqittussaanagit.
Qallortarfimmiippugut. Nuannerpoq, nangiarnaqaarli. Nangiangaarama qiangajalluinnarpunga. Nuannernerpaavorli qallorfissat tamaasa anigorakkit. Nerinerup kingorna Miralu nalunnguartarfimmiippugut.
Aldimiippugut mamakujupparujussuarnillu pisilluta kiisalu Lulup neriniartarfiani kineserit nerisassaannik nerivugut – mamaqaat.
Nerereeratta Lisbethilu sissaliarpugut qiaqatigiillutalu oqaluttuarmat Danmarkimut utertussanngorluni. Tunissuteqarfigaanga allakkanillu allalluni. Kingorna nikorfarujoorpugut ujaqqanillu milloorluta.
Action Housemi bowling, gokart lasergamilu misilippavut. Lasergame nuannernerpaavoq. Aamma gokarterpugut, pikkunalaaqaaq nangialaarpugullu. VR misilikkakku assut ersivunga, tassa zombiet aallaasartussaavagut, videoli takugakku assut illarpugut.
Fårup sommerlandimiippugut mobilivullu nassarsinnaanngilavut. Norgemiorpassuit takuavut, nuanneqaarlu. Hvirvelvindene misileqattaarujussuarpara allaat naarlulerlunga.
Sikutorpunga pingasunik kuglertalimmik, blå zapp, tutti frutti, marshmellow kiisalu jordbærguf, mobileqarani biilerluni nuannerneroqaaq, assullu takusaqarpunga.
Aalborgimiippugut assullu niuerniarluta. Shortsitaarpunga kiisalu Liverpoolip tujuuluaraa aammalu airpods, aningaasaataarukkamali piseqqissinnaanngilanga. Atisat pisiakka pissutigalugit atuarfimmi qinngasaarneqarnissara annilaangagilerpara. Subwayimi ullup qeqqasiorpugut Jensens Bøfhusimilu unnukkorsiorluta – mamaqaat.

Immikkoortuni siulianiittuni feeriap meeqqanit assigiinngitsunik utoqqaassusilinnit isigalugu qanoq issusia takutinneqarpoq. Meeqqat namminneq oqaasii sapinngisamik oqaluttuareqqinniarneqarput, meeqqat sunik maluginiaqarsimanersut atuartussat paasisaqarfiginiassammatigit. Apersuinertigut ullorsiutitigullu malunnarpoq meeqqat assorsuaq misigisaqarsimasut – tassa suut assigiinngitsut, sumiiffiit sammisallu siornatigut misilissimanngisaat eqqarsaatigalugit kiisalu meeqqanik sulisunillu kipisaqattaanngitsumik peqateqarnerat eqqarsaatigalugu.

Meeqqat minnerit ullorsiutaat apersorneqarnerilu nuannaarnerinnangajammik alutorsarnerinnangajammillu imaqarput. Annerittaaq amerlanertigut feeriarnertik nuannaraat, kisiannili qatanngutit maqaasisat naapinngitsooraanni maqaasineq, takusuineq pakatsinerlu annerulaamik oqaluttuarineqarput, imaluunniit nammineq sulisulluunniit ilaqutaat akunnialunni nuannersumik peqatigereerlugit inuulluaqquniarnerini misigissutsit tamakku misigineqartarsimallutik.

Danmarkimi feeriarneq misigisassanik immikkut ittunik Kalaallit Nunaanni misigineqarsinnaanngitsunik nalaatassaqarfiusarpoq. Feeriarnerup ulluini tamani meeqqat pinngortitamik kulturimillu ilisimariinngisaminnik Danmarkimi nalaataqartarput, sulisullu misigisarpaat meeqqat misigisarpassuaqarlutik silarsuaat tarpaallattartoq taamalu imminnut tatiginerulersartut suullu takornartaagaluit toqqissisimaffiginerulersarlugit. Taamaattorli peqatigiinneq, qanissuseq aammalu nammineq pisinnaanermik misigineq matuma kinguliani oqaatigineqartutut Kalaallit Nunaanni angalanermi feeriarnermilu misigineqarsinnaasarput.

3.3 Kalaallit Nunaanni feeriarluni angalaneq

Kalaallit Nunaanni feeriarnermi aallunneqakkajuttartut tassaapput umiatsiamik angalaneq, pisulluni angalaneq, asimiinneq imaluunniit kangerlummi nunaqarfinnguamiinneq. Taakkunani

meeqqat atortorissaarpallaarani inuuniarneq nalaakkajuttarpaat, tassa nerisassatik namminneq piniartarlugit katersortarlugillu kiisalu igasarlugit. Taava aamma ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit ilaat, misissuinermulli matumunnga ilaasut pinnatik, aallaasinik nassataqartarput, kiisalu meeqqat / inuusuttuaqqat ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu tuttunniaqatigisarlugit aqisserniaqatigisarlugillu. Angalaneq Kalaallit Nunaanni akisukulummat namminerlu angallateqarnissaq attartornissarluunniit pisariaqqakajuttarmata, meeqqat atugarissaartuunngitsut Nuummi alliartorsimasut amerlaqisut pinngortitaq najugartik kiisalu kulturi aalisarnermut piniarnermullu tunngasoq ilisimasaqarfigingaarneq ajorpaat. Sulisut naapertorlugit tamakkuninnga ilisimasaqalerneq oqaluttuarisaanerminnik paasisimasaqarnerulissutigisarpaat, kiisalu nalitsinni imminut ilaquttanillu pilersuilluni (ilaatigut) pinngortitamik atuisinnaanerup amerlasuunut pingaaruteqalerfiani kalaallisut kinaassuseqalerniarnermi pingaaruteqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit amerlaqisut pinngortitaq perorsaanerminni atorluartaqaat. Tamatumani sulisut misigisarpaat pinngortitap misigititsisarnerujussua immini kiisalu eqqissinartunik avatangiiseqarluni peqatigiinnerup kimitussusia pissutigalugit, meeqqat inissitat sumiginnagaanermik artornartunillu nalaataqarsimasut imminnut qiviarsinnaanerulersartut anniaatitillu eqqartorsinnaanerulersarlugit. Aamma oqaluttuarisarpaat meeqqat nerisassanik piniaqataasarnertik nerisassioqataasarnertillu tulluusimaarutigisaraat imminnullu tatiginerulissutigisarlugu imaluunniit ulluni qassiini asimi nammagalerlutik pisullutik angalanerminni aamma taama misigisaqarfigisaraat.

Meeqqat misissuinermi peqataasut amerlanerit kangerlummi illuaqqamut angalanertik pikkunavissumik oqaluttuarisarpaat:

> *Silami titartaallutalu pinnguarpugut taavalu tappavani ikinngutivut pulaarlugit. Kingullermik aalisagannguaq pisaraarput. Aalisarluni nuanneqaaq, tappavaniinnitsinnilu sivisuumik pisummik angalasarpugut […] Terianniaqarpoq, qimmeqarluni nattoraleqarlunilu. Siorna nattoralik qanittuararsuanngortoq takuarput. Kusanaqaaq.* (Meeraq, najugaqarfik)

Meeraq alla kangerlummiinnerminnik oqaluttuarpoq:

> *Kapisilinniillunga nuannaraara. Aalisarsinnaavunga. Gummilerluni taseqqani naloraartoqarsinnaavoq. Danmarkiliarnanga Kapisilinnukarusunneruvunga. Nerisassat pitsaanerupput. Paarnaqarpoq. Aalisakkat nammineerluta pisavut nerisarpavut.* (Meeraq, najugaqarfik)

Sulisut misissuinermi apersorneqartut tamarmik oqartarput Kalaallit Nunaanni sungiusimasat qimallugit nunamut allamukarneq meeqqanut immikkut sunniuteqartartoq. Kisiannili nuannersunik misigisaqarneq kiisalu meeqqat sulisullu ataqatigiilernissaat eqqarsaatigalugu kangerlummukarneq imaluunniit Kalaallit Nunaanni sumiiffinnut allanut angalaneq nunanut allanut angalanertulli naleqartigaaq:

> *Ukiut ilaanni Danmarkiliarniarnata aalajangeratta Kujataanukarpugut. Qilanaarneq nuannaarnerlu taakkuusut takuakka. Soorunami allaalaarpoq, sumiinnerli apeqqutaatinagu ataatsimoorneq nuannaaqatigiinneq qiimaqatigiinnerlu kiisalu ataatsimut misigisarpassuaqaraangamik nuannaartarput. Suut tamarmik kipisaqattaartumik pinngikkunik tassa ajunngilaq. Ullut 14 ingerlaneranni sulisunik taarseraatinngitsunik misigisaqartarnerat qaqutigoorpoq. Immaqa taakkununnga eqqissiallannartuuvoq. Suut tamarmik kipisaqattaannginnerat.* (Sulisoq, najugaqarfik)

3.4 Eqikkaaneq

Suut tamarmik kipisaqattaaratik ataqatigiimmik ingerlanerat, qanissuseq, kulturimik pinngortitamillu allaasumik misigisaqarneq, kiisalu suni nutaani imminut misilittartarneq tassaapput meeqqat inissitat nammineq nunaminni avatangiisiniluunniit takornartani feeriartillutik pingaarnertut misigisinnaasaat. Meeqqanut misigisat nuannersut pingaarnermik nuannersunik eqqaamasassaqartitsisarput, taakkulu meeqqanut inersimasunullu ulluinnarni peqatigiittartunut ataatsimuulersitsisarput. Aammali pinngortitamik kulturikkullu pisartunik Kalaalliit Nunaanni takuneq ajukkaminnik misigisaqarnitik, namminneq killigisaminnik qaangiinitik sapiissuseqalernitillu kiisalu sulisunut meeqqanullu allanut qanillisarnitik oqaasertalertarpaat.

Inersimasunut qanillillutik iluarusunerannik, sulisullu imminnut ilaquttaminnullu qanillisisarnerat pillugu iluarusunnerannik meeqqat oqaluttuaat ersersitsisarput. Perorsaaneq pillugu allaaserisani suliffimmut inummullu tunngasut immikkoortinneqartarput, aammalu perorsaasut imminut suliffimminnullu tunngasunik akulerussuinissamut mianersoqquneqartarlutik. Kalaallit Nunaanni taakku immikkoortinnissaat ajornakusoorsinnaasarpoq inuit suleqatigisat inuttut naapinneqakkajuttarmata – aamma paarlattuanik. Sulisut suliffimminnik inuttullu inuunerminnik annerusumik akulerussuinerisa pitsaassusianik ajussusianilluunniit nalunaarusiaq manna naliliisinnaanngilaq, meeqqanulli qanoq sunniuteqarnera, qaqugukkut pitsaasuunera qaqugukkullu ajornera ataatsimut isummersorfigineqarnissaanut kajumissaarutaavoq. Meeqqat sulisut isaannit isigineqaannaratik inuttut tamakkiisumik takuneqarnissaminnik tusaaneqarnissaminnillu periarfissaqartitaasarput. Aammali ataqatigiinneq kipissagaluarpat / kipippat sumiginnagaaneq suli annerusumik misigeqqinneqarsinnaavoq.

Danmarkimi nunaniluunniit allani feeriarneq meeqqat nunaminni nalaatassarinngisaminnik misigiffigisarpaat, kiisalu suut pisartut fjernsynimi atuarfimmilu ilinniusiani takusakkatik tigussaasunngortittarlugit. Aammali Kalaallit Nunaanni feeriarneq immini pitsaaqquteqarluarpoq, eqqissinartarami, qanillinartarami aammalu pinngortami nammineq killissanik misilittaaffiusarami.

4 Feeriarnerup (ungasinnerusumi) perorsaanikkut sunniutaa

Ullorsiutit apersuinerillu feeriarnerup, allamiinnerup aammalu meeqqanik inersimasunillu allaasumik peqateqarnerup nuannersuinik takutitsisarput.

Apeqqutaavorli feeriarneq aamma meeqqanut perorsaanermullu nukissanik siunissami ungasinnerusumi atorneqarsinnaasunik tunisisarnersoq, imaluunniit feeriarneq qaangiuppat feeriarnerup sunniutaa erniinaq tammariartulersarnersoq. Meeqqat sivisunerusumik malinnaaviginissaat ajornarmat, aammalu meeqqat feeriartut kiisalu sungiusimasaminniiginnartut imminnut sanilliuttarlugit misileraasoqarsinnaanngimmat taamaattoqarnera taamaattoqanngineraluunniit misissussallugu ajornarpoq. Ungasinnerusoq isigalugu sunniuteqarneranik apeqqut apersuinermi sulisut peqatigalugit oqaluuserineqarpoq, sulisullu nalileeqquneqarput feeriarnerup sunniutaa qanoq sivisutiginersoq. Immikkoortuni tulliuttuni eqqartorneqarpoq ungasinnerusoq isigalugu iluaqutai sulisunit qanoq isigineqarnersut, tassa meeqqat silarsuarmik ilisimasaat, meeqqat imminut tatigileriartornerat iliuuseqarsinnaassusiallu kiisalu sulisut meeqqallu akornanni ataqatigiinneq eqqarsaatigalugit.

4.1 Silarsuaq tarpartarpoq, killigisat nikisinneqartarput, imminullu malugisoqartarpoq

4.1.1 Silarsuaq tarpartarpoq

Sulisut naapertorlugit meeqqat ungasinnerusoq isigalugu pissarsiaat silarsuup tarpaallanneranik assut aallaaveqartarput, tassa silarsuaq Kalaallit Nunaanni ilisimasamit annerusoq imaqarnerusorlu naapinneqartarmat. Sivisuumik biilertoqarsinnaavoq angallatillu allat atorneqartarlutik. Orpeqarpoq allaasunillu uumasoqarluni, soorlu tuttuusat siuteqqullu. Inuit assigiinngitsorpassuupput. Pisiniarfiit angeqaat. Imaani nalunnguartoqarsinnaavoq (minutsialuinnaanngitsuni). Suut Kalaallit Nunaanni naammattuugassaanngitsut misilinneqarsinnaapput, suullu tamarmik sungiusamit sukkanerujussuarmik ingerlasarput. Tassa feeriarneq meeqqat silarsuaannik tarpaallatsitsisarpoq silarsuarmilu sumiiffinni allani inuusaatsimik taamaallaat tv-ikkut tusaatitigut allatigut ilisimasaannik paasisimasaqarnerulersitsisarluni. Taamaalilluni feeriarneq silarsuarmut anillaannissamut meeqqanut toqqissisimanarnerulersitsisarpoq sapiissuseqarnerulersitsisarlunilu.

Meeqqat silarsuaat tarpaallattarpoq, taamaattorli sapaatit akunnerini marlunni aliikkusiartarfinneeqattaarujussuarnerup Danmarkimi ulluinnarni inuunermut ungasingaatsiarnera eqqaamasariaqarpoq. Taamaammat feeriarneq meeqqanik Danmarkimi ulluinnarni piffissalersoqqissaarluni ilinniagaqarnerup sulinerullu ilungersunartuinut piareersimalersitsinavianngilaq, kisiannili sunik amerlanerulaanik ilisarnarsisitsissalluni.

4.1.2 Inuttut killigisat nikisinneqartarput.

Misigisat ilaanni annilaanganarsinnaasartut meeqqanut silarsuarmik qaamaassaqarnerulersitsisarput pisinnaasorisaannillu aamma nikitsisarlutik. Timmisartorneq immini, aliikkusiarfinni nangiarnartut, orpinni qallortarfinniinneq, meeqqat suni nutaani imminnut misilittarlutik sapiinnerulissutigisaattut meeqqat sulisullu oqaluttuarisaat, killigisanik nikitsisarput. Danmarkimi fee-

riarneq sungiusimanngisanik amerlasuunik nalaataqarfiusartoq nammineq ersigisanik annilaangagisanillu misileraanissamut sungiusaataasinnaavoq kiisalu aarlerigisaraluit pinngitsoortarnerannik misigiffiusinnaalluni, aammalu ilimagisaraluamit assut pisinnaanerunermik misigiffiusarluni. Sulisut ataasiinaanngitsumik meeqqanik feeriaqateqartarsimasut oqaatigaat feeriarnermiit feeriarnermut meeqqat inuttut killigisaminnik illikartitsisartut:

> *Suut sapinnginnerlugit paasilluarneqalersarpoq. Ersileruit qanoq iliorsinnaavit? Takorloortarpaammi silarsuaq tamarmi aserussasoq. Paasisarpaalli taama ajortiginngitsoq. Ukiut tallimat kingumut qiviaruma taava Uiloq saninniittuassagaluarpoq. Peqanngikkuma sinissinnaanngilaq, assullu uisasarpoq najuutinngikkaangama. Ukioq manna namminersorluni oqartussaavoq* [illalaarujussuarpoq aaqqiss.]. *Nuanneqaaq takullugu. Soraarsitaarujussuarpunga*[3]*.* (Sulisoq, najugaqarfik)

Meeqqat feeriaqqamisimagaangamik pisarnerminnit sapiillisimaarnerusarput, tamanna nutaamik misigisaqarnermik inersimasullu najuuttarnerinik taamalu imminut misilittarnissamut toqqissisimarnerunerannik pissuteqarsinnaavoq. Taamalu meeqqat misigisarsimassagunarput ulluinnarni sorpassuit allanngorarfiunerannit annerusumik takuneqartarlutik, tusaaneqartarlutik akuersaarneqartarlutillu, tassa killigisanik misiliineq iluatsikkaangat imaluunniit iluatsippallaanngikkaluaraangat.

4.1.3 Meeqqat imminnut malugisarput

Ullorsiutini meeqqat nutaanik misigisaqarnerminnik kiisalu meeqqanik inersimasunillu peqateqarnerminnik nuannaaruteqarnertik ersersittarpaat, aammali ilaquttatik sivikitsuinnarmik naapissinnaasamik avissaartariaqarnerat aliasuutigisarpaat, qatanngumminnik angajullermik naapitsissamaaraluarnertik qatangiinnartoq pakatsissutigisarlugu kiisalu sulisumik nuannarisamik inuulluaqqusisariaqalerneq aliasuutigisarlugu. Misigissutsitigut nalaatat tamakku feeriarnerinnarmi misigineqarneq ajorput, feeriarnerli ulluinnarni ileqqoriliinakkanut sanilliullugu imminut maluginissamut piffissaqarnerulersitsisarpoq.

Meeqqat nuannarnerminnik aliasunnerminnillu oqaasertaliinerat pitsaasuuvoq, takussutissaavormi meeqqat misigissutsiminnut ammassusiannut, meeqqammi sumiginnakkat amerlaqisut taamaanneq ajormata. Taamaattorli pakatsineq maqaasinerlu toqqissisimatilluni misigisassaapput meeqqat taamaalillutik misigissutsitik artornartut qaangerluarsinnaanerussarmatigit. Taamaanngippat meeqqat imminnut illersorumallutik mattussinnaapput. Tamatumani sulisut aalaakaassusiat pingaaruteqarunarpoq, tassami meeqqat ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi inersimasunut naatsorsuutigineqarsinnaasumik toqqissisimanartumilu attaveqartut misigissutsinik artornartunik qaangiiniarsinnaanerummata pitsaasumillu atuisinnaanerusarmata. Paarlattuanik sulisut paarlakaannerannik avissaarnermillu meeqqat misigisaqartartut erloqissutiminnik aliasunnerminillu ilorraap tungaanut saatitsineq ajornakusoortissinnaavaat misigissutsitsillu matusinnaallugit.

Taamaammat feeriap qanittumik attaveqarfiusup misigissutsitsigullu ammaffiusinerusup kingorna meeqqat sulisunut qanillisimasaminnut inuulluaqqusisariaqalersut, tamatumalu kingorna immaqa misigissutsinik feeriarnerup ammaanneqarsimasunik suliaqarnissamut sapersarnerusut qisuariaataat eqqumaffigisariaqarput.

---

[3] Matumani pineqartoq tassaavoq meeqqap sulisumik attuumasaqartuartariaqarani nammineernissamut naammattumik toqqissisimalernera.

4.2 Ataqatigiinnerit – ilumut ataannarunik - pilersinneqartarput allanngortinneqartarlutillu.

Meeqqat inersimasullu feeriarnermi kipisaqattaangitsumik peqatigiinnerat pissutigalugu inersimasut inersimasullu ataqatigiinnerat ineriartortinneqartarpoq – allanngortinneqartarlunilu. Feeriap nalaani inersimasut inuttut sulisutullu meeqqanit takuneqartarput, aammalu pisussaaffeqarnerusumik peqatigiinnermik misigisaqartarput ulluinnarni sulisut sulillutik paarlakaallutik pigaartuusarnerannut sanilliullugu oqaloqatigiinnernik malitseqarnerusartunik. Sulisoq oqaluttuarpoq:

> *Aalaakaasumik ingerlaneq malugineqartarpoq. Sapaatit akunneranni ulluniluunniit 14-ini peqatigigaanni. Meeqqat pisuttuaqatigitillugit eqqissisimanerusarput. Sulisut taarseraatinngillat. Inuit assigiinngitsut isummersorfigisariaqanngillat. Taarseraanneqanngilaq. Oqaloqatigiinneq oqaluttuallu amerlanerupput: ippassaani imaluunniit ippassaq eqqaamaviuk.* (Sulisoq, najugaqarfik)

Pitsaanerusumik attaveqatigiinneq aamma meeqqat pissusilersuutaasa ilorraallannerisigut ersertarpoq, tassami sulisut naapertorlugit feeriarnerup kingorna tatigininnerulersarput aammalu eqqortuliornerulersarlutik:

> *Angerlarput assullu imminnut ilisarisimanerulersimallutik. Tatiginninneq pitsaaneroqaaq. Meeqqat misileraasarput* [naalanngisaarfigisinnaasoraluta, aaqqiss.]. *Eqqarsartarput: erniinaq soraassaaq* [taava iluarisannik iliorsinnaavunga, aaqqiss.]. *Sulisut meeqqallu ilisarisimaqatigiinneruleraangata taama oqaannartoqarsinnaajunnaartarpoq: Naagga, taamaaliorniannginilanga. Ataqatigiinneq assut pitsaanerusarpoq, eqqortumillu iliorumanerulersaqaat. Tatigeqatigiinnerulersarput. Qularnanngivippoq – allanngorneq angisaqaaq* (Sulisoq, najugaqarfik)

Ataatsimut misigisaqarnerpassuit ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi ataatsimut oqaluttuassartaqartitsilersarput, tamannalu feeriarnermik immikkut isumaqalersitsisarpoq kiisalu ukiup sinnerani imartuumik peqatigiinnissamut pissutaaqataasarluni. Matuma kinguliani issuakkami sulisut marlussuit oqaluttuaraat feeriarneq ataaseq qanoq ataatsimut oqaluttuassartaqalersitsisimasoq:

> *Allaaqut annerpaaq tassaasoraara meeqqat amerlanerit ukiorpassuarni paarsarisimagatsigit. Sungiussisimalluarput, ataatsimoorlutalu annertoqisumik oqaluttuassartaqarpugut. Amerlasoorpassuariarluta angalaqatigiittarsimavugut. Qanoq iliortarnerput ilisimavarput. Bonbonlandimut pigutta tamarmik ersaartassapput, tassa taamaaliortaratta. Aamma unnukkut grillerisoqartuaannarpoq. Tassa nalinginnaasumik pisartut meeqqat amerlanerit ilisimasaat pisarput. Aamma meeqqat sivisunerusumik maaniissimasut nutaanerusunut oqaluttuallaqqittarput:"Imaaliortarlutalu imaaliortarpugut* (Sulisoq, najugaqarfik)

Nukarlernut immikkoortortami, sulisut aalaakaalluarfigisaanni, sulisut naapertorlugit feeria kingusinnerusukkut ulluinnarni pitsaasumik malunniusimasarpoq. Meeqqat piuminarnerulersarput meeqqat sulisunut akisussaanerusut misigilersaramik misigisaramillu sulisut inuttut tunniusimalluarfiginerugaatsik:

Tammarneq ajorpoq – paarlattuanik alliartuinnartarpoq. Maannami assersuutigalugu Aviaja ilisarisimallualersimaqaat. Qanoq ittuusoq nalunngilaat, qanoq malitseqartitsilluni oqaloqatigisaraatik. Ilisimavaallu perorsaraangatik taava ajunngitsumik siunertaqartartoq. Oqiliartorpoq. Suut tamarmik oqilisarput. Soorunami suut ilaat meeqqanut oqaatigeqqissallugit pisariaqartarpoq. Meeqqammi tamarmik taamaaliugassaapput. Takusinnaavarpulli meeqqat ineriartortut, angalanerillu taama ittut kingornagut ataqqinnerulersimasartut. (Sulisoq, najugaqarfik)

Aamma immikkoortortani allani feeriarneq sulisut meeqqallu akornanni kiisalu meeqqat akornanni ataqatigiinnernik ineriartortitsisarpoq. Qulaajaavimmi sulisut qassiit erseqqissarpaat feeriarnerup ingerlanerani meeqqat qanoq qaninnerulersimagaatsik, kingornalu nutaamik ataqatigiilersimallutik sulisunut feeriaqataasunut meeqqanik sullissinissamut ajornannginnerulersitsisumik:

Isumaqarpunga ammanerulersimasut. Pingaartumik Mira. Danmarkimi sammineqarluarami qiimanerulersimasoq malunnarpoq. Mortenip nakkutigiuarpaa oqaloqatigisarlugu kiisalu pinnguaqatigisarlugu. Uterattalu aamma ammaneruvoq. Aallanngikkallaratta nangiatoqaaq sunullu tamanut ersitoqaluni. Maanna nunatsinnut utersimaleratta kivikkaanganni nangiartarunnaarsimavoq. Meeqqat tatiginninnerulerput oqaloqatigiissutissaqarnerulerpugullu. (Sulisoq, najugaqarfik)

Meeqqanut annernut immikkoortortami inuusuttuaqqat arlallit eqqaavaat inuusuttuaqqanik allanik nuannisaqateqarsimallutik kiisalu sulisunik nuannersunik misigisaqaqateqarsimallutik. Inersimasunut attaveqarnertik eqqartunginneruaat, kisiannili sulisut feeriap kingorna soraarsimasut maqaasinerarpaat. Inuusuttuaqqanut allanut attaveqarnertik pillugu oqaluttuarput feeriami nuannisaqatigiinnertik pillugu angerlareernerminni samminerulersimanatik. Aamma sulisoq feeriaqataasimasoq sulilu ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi sulisuusoq taama isumaqarpoq feeriarnerup kingorna qaammat ataaseq qaangiummat tikeraarakkit. Taanna inuusuttuaqqat sulisullu akornanni feeriarnerup kingorna attaveqatigiinnerup allanngorsimaneranik takusaqarsinnaanngilaq aamma sulisunik soraarsimasunik maqaasinerup saniatigut inuusuttuaqqat pissusilersornerisa allanngornerinik malussarsimanani. Maluginiagaq taanna akisassani kingorna atorneqartuni uppernarsarneqarpoq, tassanimi sulisut ilaata allaaseraa inuusuttuaqqat qassiit assut matoqqasut ajattuisutullu ittut, oqaatigalugulu allamut inissinneqariaannaasut sulisut misigisarmata inuusuttuaqqat taakku ingerlanerlunnerulersimasut pissusilersornikkullu ajornartorsiuteqarnerulersimasut taamaammallu Mælkebøttenip sullinniagaanut naapertuukkunnaarsimasut.

4.3 Iliuuseqarsinnaalerneq

Oqaluttuarineqartutut meeqqat sulisullu misigisarput meeqqat feeriartillutik killigisaminnik qaangiiniarnertik iluatsittaraat taamaalillutillu imminnut tatiginerulersartut. Killigisanik qaangiiniarneq amerlasuutigut pisunut aalajangersimasunut sammisarpoq, tassa sunut sapiillisaarfiusariaqartunut, soorlu orpinnut qallorneq aammalu aliikkusiartarfimmi nangiarnartumik misiliineq, issuaanermili tulliuttumi ersersinneqartutut misigisassanut nuannersunut qilanaarneq meeqqat ukiup sinnerani pissusilersornerannut sunniuteqarsinnaavoq:

Sulisoq: Angalanermi misigisat annersaasa ilaat tassaavoq Johanna angisuunngorumalluni nerisarmat [illarpoq, aaqqiss.]. Tamannalu assut nuannaraa. Pissangaqaaq. Meeraatitta nutaanerit ilagaat. Nerisassanik assut narrutugaluarpoq. Ila

narrutuallaarujussuaqaaq. Siornalu aliikkusiartarfiit ilaannut mikivallaarnini nalaappaa. Oqarfigaarpullu nerilluartaruni allissasoq, taavalu imaassinnaasoq aappaagu feerialerutta misilikkusutani misilissinnaassagaa. Ukiorlumi naallugu nerisarpoq narrussananilu. Pikkoreqaaq. Ullumikkut narrutujunnaarluinnarsimavoq.

Apersuisoq: Isumaqarpusilu Bonbonlandimut qilanaarnini pillugu taamaattoq?

Sulisoq: Aap, neriuppugullu taava "qaa qaa taamaalili … takusinnaasimangilarpummi qanoq allitiginersoq. Angummammallu oqarsinnaalerpugut "Takuat, nerilluartaraani sinilluartaraannilu allisoqartarpoq [illarpoq, aaqqiss.].

Meeqqat inissitat ilarpassui ilaquttaminni kiisalu inissitaaqattaartarsimagunik inissitaaffimminni siumut takorlooruminaatsumik inuuneqartarsimapput massakkuinnarlu pisut isigisarlugit pissutigalugu siunissamut eqqarsaatitik kissaatitillu piviusunngornissaat naatsorsuutigisinnaanngilluinnaramikkit. Mølholt (2017) naapertorlugu tamanna meeqqat inissitat amerlaqisut pereersunik, pisunik pisussanillu ataqatigiisitsinissaminnik ajornartorsiulersarnerannut pissutaasarpoq, siunissamut anguniagaqarnissartik anguniakkallu naapertorlugit iliornissartik ajornartorsiutigisarlugu (Mølholt, 2017).

Pisumi matumani takuneqarsinnaavoq qilanaarisat piviusunngorsinnaasutut meeqqap upperisai meeqqamut qanoq iliuuseqarsinnaalersitsisartut, taamalu pissusilersornerminik allannguinissamut akisussaaffeqalersitsisartut. Qilanaarnerli taanna meeqqanik perorsaanermi atorneqarsinnaassappat sulisut aalaakaasariaqarput kiisalu feeriarnermi misigisat ilisarineqarsinnaasariaqarlutik, taamaalillutik meeqqat sulisunit tapersorneqarlutik takusinnaallualissammassuk pissusilersornerminnik allannguinermikkut angorusutatik angusinnaagitik, taamalu inuttut anguniagassiortarnissamut piginnaaneqaleriartussallutik. Feeriami misigisat ataasiakkaat sulisut meeqqallu akornanni ataatsimut misigisanut qasseersuarnut ilanngunneqaraangata taava feeria meeqqat massakkut iliornermikkut siunissamut sunniuteqarsinnaanerminnik paasinnilernissaannut iluaqutaasinnaavoq.

Pissutsit tamakku meeqqanut annernut najugaqarfimmi atuunnerat annikinneruvoq, taamaammallu feeriarnerup perorsaanermi sulinermut sunniuteqartiginissaa ersernerlunnerulluni. Meeraqarporli oqaluttuartunik Danmarkimi misigisassanik pisiassanillu qilanaarnertik pillugu kingullermik feeriarnermik kinguninnguagut feeriarnissartik tulleq takorluulereertaritsik taavalu pisiassaminnut misilitassaminnullu ileqqaalereersarlutik. Meeqqallu taakku tassa feerialersaarnertik aallaavigalugu imminnut aqussinnaalersarput iliuuseqarsinnaalersarlutillu naak misissuinerup nalaani sulisut iliuuseqarsinnaanngornissamut tapersersortaasinnaasut aalaakaasimanngikkaluartut.

4.4 Feeriarnerup atuarnermut sunniutaa

Feeriarneq meeqqat kingusinnerusukkut atuarnerannut iluaqutaanersoq misissuinikkut nalunaatsumik akissutissarsineqarsinnaanngilaq. Meeqqat ilaat oqaluttuarput feeriarnertik pillugu atuaqatiminnut oqaluttuarnertik nuannarisimallugu, atuaqatigiinnili nuannarisaareeramik taamaaliornertik klassimi ilorrisimaarnerulissutiginngilaat. Paarlattuanik meeqqat marluk oqaluttuarput atuaqatiminnik sinngagineqarsimallutik, taakkumi feeriaminni misigisaqangaarsimanngillat, taamaammallu feeriarneq allanut akulerulluarnissamut aqqutaasimanngilaq. Tassa apersuinermi ersersinneqanngilaq feeriarnerup meeqqat meeraqatigiit akornanni piffissami qaninnermi akuunerulersissimagai.

Meeqqat atuarfimmi piginnaasaat eqqarsaatigalugit naatsorsuutigisariaqarpoq silarsuarmik qaammaasaqarnerulernertik meeqqat atuarfimmi sulinermikkut iluaqutigisimassagaat, soorlu suut suunerinik paasisimanninnerulernikkut. Kisiannili meeqqat feeriareerlutik atuarfimmi piginnaasaqarnerulersimanersut oqaatigisinnaanngilarput.

4.5 Sulisut kajuminnerulersarput

Nukarlernut akullernullu najugaqarfimmi sulisuusut qularnanngivissumk feeriami pitsaasunik misigisaqarsimapput. Meeqqat pinnguaqatigalugit nuannisaqatigalugillu nuannaraat. Misigisimapput meeqqat ilisarisimanerulersimallugit aammalu suliffigilluarsinnaanerulersimallugit. Aamma ulluinarni najorneriniit meeqqat qanilaarnerusutut misigaat. Aammattaaq misigipput meeqqat peqatigalugit angalanerit tamarmik oqinneruleraluttuinnartut tassami sulisut akunnerminni aammalu meeqqat peqatigalugit feeriami ullup ingerlanissaanik aalajangersimanerusunik malitaqaleramik.

Immikkoortortani allani marlunni sulisuttaaq feeriamit nuannersunik eqqaamasaqarput. Meeqqanik pinnguaqateqartarnertik meeqqallu qanilaarnerullutillu piuminarnerunerat nuannaarutigisarsimavaat. Kisiannili qulaajaavimmi meeqqanik minnerusunik meerartalimmi sulisut sulinerulaarsimapput meeqqat sunik nalinginnarnik ikiortariaqarnerusarmata. Aammattaaq meeqqanut angajullernut najugaqarfimmi sulisut apersuisumut oqaluttuarput feeriarneq ilaatigut ilungersunartarsimasoq inuusuttuaqqanik sulisut taakku aallanngikkallaramik sivisunngitsumik ilisarisimasaannik peqateqarneq pikkunartarsimammat.

Nukarlernut akullernullu najugaqarfimmi sulisut oqaluttuarput feeriarneq aamma meeqqat (ilorraap tungaanut) ineriartornerannik taamalu perorsaallutik sulinermik inerititaqarfiunerannik takunniffigisaritsik:

> *Piffissap ingerlanerani assut ineriartorsimanerat takuneqarsinnaavoq. Assersuutigalugu sapaatit akunneranni ataatsimi Kapisilinneereerluta oqartarpugut: Malugaajuk Johanna nammineq aneernissamut allamulluunniit inerisimanerulersimasoq. Malugineq ajugaraluavut malugisarpavut. Takusinnaavarput ineriartorsimasut.* (Sulisoq, najugaqarfik)

Feeriarnerlu tassa sulisut meeqqallu aalaakaatillugit meeqqat ataasiakkaat ineriartornerannik perorsaanermilu suleriaatsinik nalilersuinermut periarfissaqartitsisinnaavoq.

4.6 Eqikkaaneq

Sulisut misigisarput feeriarneq meeqqanut qaammarsaataasartoq kiisalu silarsuarmik Kalaallit Nunaata avataaniittumik paasisimasaqarnerulersitsisartoq. Takornartarisanik ilisimasaqalerneq sumut nalusaraluamut pinissamut toqqissisimanarnerulersitsisarpoq taamalu silarsuarmut anillakaannissamut sapiissuseqarnerulersitsisarluni. Ullunili 14-ini feeriarneq Danmarkimi ulluinnarni inuunermut meeqqat piareersaatiginavianngilaat.

Meeqqat feeriarnerminni sunik nalusaminnik misigisaqartinneqartaqaat taamalu pisinnaasamikkut qunusuisaarsinnaassusermikkullu killissaminnik nikisitsisarlutik. Sulisut naapertorlugit aarlerigisaraluatik misiginngitsoortarpaat, kiisalu ersigaluarnitik annilaangagaluarnitillu anigorsinnaasarlugit.

Feeriami meeqqat kiisalu sulisut taakkuusut kipisaqattaanngitsumik ataqatigiinnerat meeqqat sulisullu peqatigiinnerannut sunniuteqartarpoq. Meeqqat tatiginninnerulernerat kingornalu ataqqinninnerusumik pissuseqalernerat sulisut misigisarpaat. Ataatsimoorluni misigisaqarneq ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi ataatsimut oqaluttuassartaqalersitsisarpoq, taannalu meeqqat akornanni kiisalu meeqqat sulisullu akornanni ataatsimuussusermut aalajangiisarluni. Immikkoortortani marlunni sulisut oqaluttuarput feeriarnerup kingorna meeqqat piuminarnerulersimanerannik misigisaqarsimallutik. Immikkoortortat arlaanni sulisut aamma oqaluttuarput meeqqat pitsaasumik pissuseqalersikkumallugit taamaaliornikkullu iliuuseqarsinnaanerulersikkumallugit feeriarnermik oqaluttuat siunissami feerialersaarnerit atorluartaritik.

Taamaattorli attaveqatigiilernerit ataatsimullu oqaluttuassartaqalerneq annaaneqartarput sulisut meeqqallu aalaakkaanngippata feeriarnerillu akornanni oqaluttuanik peqatigiinnernillu attassisussaqanngippat. Taamaammat feeriarnerup ulluinnarni perorsaanermi taamalu meeqqani ataavartumik sunniuteqarnissaanut sulisut aalaakkaassusiat apeqqutaalluinnarpoq.

Feeriarnerup atuaqatigiit akornanni akuunerulernissamut sunniuteqangaartannginnera meeqqanik apersuinikkut erserpoq, tassami meeqqat Mælkebøttenimeersut naapertorlugit atuaqataat inissitaanngitsut ukiut tamaasa nunamut allamukarneq ajormata. Atuarfimmi suliat eqqarsaatigalugit ineriartornermik feeriamut toqqaannartumik attuumatinneqarsinnaasumik misissuineq takutitsinngilaq, naatsorsuutigisariaqarporli silarsuarmik qaammaasaqarnerulerneq imminullu tatiginerulerneq suliatigut ersersinnaassasut. Feeriali taama pissarsiaqarfiussappat ulluinnarni perorsaaneq apeqqutaavoq feeriarnermilu ataasiinnarmi anguneqarsinnaanani.

Kiisalu misissuinerup takutippaa feeriarneq sulisut kajumissusiannut sulinermillu nuannarinnernut sunniuteqartartoq. Qassiit oqaluttuarput meeqqanik nutaamik misigisaqaqateqarnikkut nuannaaqqilersimallutik aammalu ataatsimut isigalugu suleriaaseq qeratanngitsoq iluarisimaarsimagitsik. Tamatuma saniatigut sulisut marlussuit feeriarnermiit feeriarnermut meeqqat ineriartorsimanerannik nalilliinermut feeriarneq atorpaat, oqaluttuarlutilu suliat kingunerinik takusaqarnermikkut ulluinnarni perorsaanermut kajumissuseqalersarlutik.

Ataatsimut isigalugu taamaalilluni misissuinikkut takutinneqarpoq feeriarneq meeqqat inissitat inuttut ineriartornerannut, ataqatigiilernermut kiisalu sulisut kajumissusiannut iluaqutaasartoq. Meeqqat sulisullu oqaluttuartarput silarsuarmut qaammaasaqarnerulerlutik, imminut tatigineruleriullutillu iliuuseqarsinnaassuseqarnerulersimallutik, pereersut, pisut pisussallu ataqatigiinnerannik paasinninnerulersimallutik kiisalu meeqqat sulisullu tatigeqatigiinnerat annerulersimasoq. Feeriarnerli pissarsissutaalluassappat meeqqat feeriarnissamut piareersarluarsimasariaqarput, qaninnissamut ataqatigileriartornissamullu periarfissaqartitsisoqassasoq / piffissaqartitsisoqassasoq, kiisalu feeriarneq misigisanik nutaanik ilisimariikkanillu imaqassasoq, taamaalillutik meeqqat killissaminnik qaammaasaminnillu nikisitsisinnaassasut, illuatungaanilu feeriarnermi pisussanik takorluuereersinnaassasut qilanaarutissaqarsinnaassasullu.

Tamatuma saniatigut sulisut aalaakaappata feeriarneq perorsaanikkut sunniuteqarnerpaassaaq, tassa sulisut feeriarnermi misigisanik ungasinnerusumi ataqatigiinnermik suliaqarnerminnut ilanngussisinnaappata kiisalu meeqqallu ataasiakkaat ineriartorneranni misigisanik atorluaasinnaappata feeriarneq sunniuteqarluassaaq.

Allaaserisat najoqqutarineqartut

Arnfred, J., Svendsen, K., Rask, C., Jeppesen, P., Fensbo, L., Houmann, T., Obel, C., Niclasen, J. & Bilenberg, N. (2019): "Danish norms for the Strengths and Difficulties Questionnaire" in *Danish Medical Journal*, 66(6)

Carr, N. (2011). *Children and families' holidays experiences*. London & New York: Routledge.

Dahl, K.M. (2016). *Allu: Evaluering af et botilbud til unge*. København: VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Dahl, K.M., Kloppenborg, H.S. & Pedersen, N.J.M. (2020). *Kortlægning af døgninstitutionsområdet i Grønland*. København: VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Hazel, N. (2005). Holidays for Children and families in Need: An Exploration of the Research and Policy Context for Social Tourism in the UK. *Children & Society, 19*(3), 225-236.

Højlund, S. (2006). Hjemlighed som pædagogisk strategi. I O.S. Kristensen (red.), *Mellem omsorg og metode: Tværfaglige studier i institutionsliv* (s. 95-135). Viborg: Forlaget PUC.

Højlund, S. (2009). Hjemlighed som velfærdsparadoks: Om iscenesat autenticitet i døgninstitutioner for anbragte børn. *Tidsskrift for Antropologi, 1*(59/60), 49-66.

Lewis, E. (2001). *The Benefits of Recreational Holidays for Young People in Public Care*. London: National Children's Bureau.

McCabe, S. (2009). Who needs a holiday? Evaluating social tourism. *Annals of Tourism Research, 36*(4), 667-688.

McCabe, S. & Johnson, S. (2013). The happiness factor in tourism: Subjective well-being and social tourism. *Annals of Tourism Research, 41*, 42-65.

Minnaert, L. (2012). The value of social tourism for disadvantaged families. I H. Schänzel, I. Yeoman & E. Backer (red.), *Family tourism: Multidisciplinary perspectives* (s. 93-104). Bristol: Channel View Publications.

Mølholt, A.-K. (2017). *Når man har været anbragt: En sociologisk undersøgelse af fortællinger om fortid, nutid og fremtid hos unge, der har været anbragt uden for hjemmet.* Ph.D-afhandling. Ålborg: Ålborg Universitet.

Schänzel, H.A. (2013). The importance of 'social' in family tourism. *Asia-Pacific Journal of Innovation in Hospitality and Tourism*, *2*(1), 1-15

VIDEN OM VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS- OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD